

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
w Warszawie**

RWA-61-41/12/AŻ

Warszawa, dn. 27 grudnia 2013 r.

DECYZJA CZĘŚCIOWA nr RWA-34/2013

I. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.), stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy oraz art. 104 § 2 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 267) w związku z art. 83 ww. ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wszczętego z urzędu przeciwko Bankowi Handlowemu w Warszawie Spółce Akcyjnej z siedzibą w Warszawie

– działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

1. uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, działanie Banku Handlowego w Warszawie Spółki Akcyjnej z siedzibą w Warszawie polegające na stosowaniu we wzorach umownych wykorzystywanych przy zawieraniu umów o kredyt konsumencki postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43 poz. 296 ze zm.), o treści:

A. 1. Bank zastrzega sobie prawo do zmiany stopy oprocentowania nominalnego w czasie obowiązywania Umowy co może spowodować zmianę całkowitego Kosztu Pożyczki oraz Kwoty Miesięcznej Raty. Zmiana ta uzależniona jest od wzrostu któregośkolwiek z następujących wskaźników:

a) stopy procentowej krajowego rynku pieniężnego,

b) stopy procentowej rezerwy obowiązkowej,

c) poziomu stóp procentowych ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej i NBP.

2. Informacje o wysokości wskaźników, o których mowa w ust. 1 są dostępne w ogólnopolskiej prasie codziennej oraz na stronie internetowej www.nbp.pl (§ 3 pkt 1 i 2 Umowy pożyczki gotówkowej),

B. Bank zastrzega sobie prawo do zmiany stopy procentowej w czasie obowiązywania Umowy. Z zastrzeżeniem ust. 12 poniżej zmiana ta uzależniona jest od wzrostu lub spadku któregośkolwiek z następujących wskaźników:

1) stopy procentowej krajowego rynku pieniężnego

2) stopy procentowej rezerwy obowiązkowej

3) poziomu jakichkolwiek stóp procentowych ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej i NBP.

Informacje o wysokości niniejszych wskaźników są dostępne w ogólnopolskiej prasie codziennej oraz na stronie internetowej www.nbp.pl (pkt 9 Postanowień końcowych Umowy Linii Kredytowej Citibank)

– i stwierdza zaniechanie jej stosowania z dniem 23 grudnia 2013 r.,

2. uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, działanie Banku Handlowego w Warszawie Spółki Akcyjnej z siedzibą w Warszawie polegające na niewyodrębnieniu z treści wzorców umownych wykorzystywanych przy zawieraniu umów o kredyt konsumencki upoważnienia udzielonego przez konsumenta Bankowi Handlowemu w Warszawie Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie o treści:

Upoważniam Bank do zażądania od mojego pracodawcy wypłaty odpowiedniej części mojego wynagrodzenia za pracę zgodnie z treścią art. 91 Kodeksu Pracy w kwocie równej należnym i wymaganym kolejnym miesięcznym ratom Pożyczki na podstawie niniejszej Umowy. Upoważnienie jest skuteczne również po rozwiązaniu Umowy wskutek wypowiedzenia i dotyczy wówczas całej wierzytelności Banku wynikającej z Umowy. Niniejszym zrzekam się prawa do odwołania niniejszego pełnomocnictwa aż do momentu całkowitej spłaty kwoty Pożyczki wraz z należnymi odsetkami i opłatami. Oświadczam, że w przypadku zmiany miejsca zatrudnienia zobowiązuję się w ciągu 7 dni pisemnie

zawiadomić Bank o tym fakcie. Powyższa dyspozycja jest skuteczna dla każdego nowego pracodawcy i nie wygasa aż do momentu całkowitej spłaty Pożyczki wraz z należnymi odsetkami i opłatami (§ 5 pkt 3 Umowy pożyczki gotówkowej),

co pozbawia konsumenta możliwości wyrażenia wyraźnej i świadomej zgody na udzielenie ww. upoważnienia, co jest niezgodne z art. 17 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2013 r., poz. 672 ze zm.) – **i stwierdza zaniechanie jej stosowania z dniem 22 lutego 2013 r.,**

- 3. uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, działanie Banku Handlowego w Warszawie Spółki Akcyjnej z siedzibą w Warszawie polegające na stosowaniu we wzorcu umownym wykorzystywanym przy zawieraniu umów o kredyt konsumencki postanowienia o treści:**

W terminie 14 dni od zawarcia Umowy Kredytobiorcy/om przysługuje prawo odstąpienia od niniejszej Umowy. Odstąpienie od Umowy będzie skuteczne o ile kredytobiorca dostarczy Bankowi pocztą, w Oddziale Banku lub poprzez CitiPhone w terminie 14 dni od daty zawarcia Umowy oświadczenia o odstąpieniu od Umowy, zgodnie ze wzorem stanowiącym załącznik nr 2 do Umowy (punkt 3 Postanowień końcowych Umowy Linii Kredytowej Citibank),

co jest niezgodne z art. 53 ust. 5 w zw. z art. 53 ust. 4 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.) – **i stwierdza zaniechanie jej stosowania z dniem 9 listopada 2012 r.**

- II.** Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.), stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy, po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wszczętego z urzędu przeciwko Bankowi Handlowemu w Warszawie Spółce Akcyjnej z siedzibą w Warszawie

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

nakłada się na Bank Handlowy w Warszawie Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie karę pieniężną w wysokości:

- 1. 1 665 180 zł** (słownie: jeden milion sześćset sześćdziesiąt pięć tysięcy sto osiemdziesiąt złotych), płatną do budżetu państwa, z tytułu naruszenia

zakazu, o którym jest mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 w związku z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie opisanym w punkcie I.1. sentencji niniejszej decyzji,

2. **1 189 415 zł** (słownie: jeden milion sto osiemdziesiąt dziewięć tysięcy czterysta piętnaście złotych), płatną do budżetu państwa, z tytułu naruszenia zakazu, o którym jest mowa w art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie opisanym w punkcie I.2. sentencji niniejszej decyzji.

UZASADNIENIE

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura UOKiK w Warszawie (dalej również: Prezes Urzędu, Prezes UOKiK, Delegatura UOKiK w Warszawie) przeprowadził postępowanie wyjaśniające (sygn.: RWA-405-8/12/AŻ) mające na celu wstępne ustalenie, czy Bank Handlowy w Warszawie Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie (dalej: Bank Handlowy, Bank) stosuje we wzorcach umów o kredyt konsumencki (z wyłączeniem wzorców umów o karty kredytowe) postanowienia naruszające obowiązujące przepisy prawa, co uzasadniałoby wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ust. 2 w zw. z ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) lub podjęcie działań przewidzianych w odrębnych ustawach. Postępowanie to było częścią szerszego badania prowadzonego przez Prezesa UOKiK w zakresie monitoringu przedkładanych konsumentom do podpisu wzorców umownych dotyczących kredytu konsumenckiego (z wyłączeniem umów o karty kredytowe).

W toku prowadzonego postępowania wyjaśniającego Prezes Urzędu wystąpił m.in. do Banku Handlowego o przesłanie aktualnie wykorzystywanych wzorców umów o kredyt konsumencki w rozumieniu art. 3 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.), wraz ze wszystkimi wzorcami stanowiącymi integralną część umowy, tj. regulaminami, tabelami opłat i prowizji itp. przedkładanymi konsumentom – z wyłączeniem wzorców umów o kartę kredytową – oraz do przedstawienia innych informacji niezbędnych do poczynienia ustaleń w sprawie.

Delegatura UOKiK w Warszawie wszczęła w dniu 23 listopada 2012 r. wobec Banku Handlowego postępowanie w związku z podejrzeniem, iż:

I. stosowanie we wzorach umownych wykorzystywanych przy zawieraniu umów o kredyt konsumencki postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43 poz. 296 ze zm.; dalej także: Kodeks postępowania cywilnego, k.p.c.), poprzez zawarcie postanowień o treści:

A. *1. Bank zastrzega sobie prawo do zmiany stopy oprocentowania nominalnego w czasie obowiązywania Umowy co może spowodować zmianę całkowitego Kosztu Pożyczki oraz Kwoty Miesięcznej Raty. Zmiana ta uzależniona jest od wzrostu któregośkolwiek z następujących wskaźników:*

a) stopy procentowej krajowego rynku pieniężnego,

b) stopy procentowej rezerwy obowiązkowej,

c) poziomu stóp procentowych ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej i NBP.

2. Informacje o wysokości wskaźników, o których mowa w ust. 1 są dostępne w ogólnopolskiej prasie codziennej oraz na stronie internetowej www.nbp.pl (§ 3 pkt 1 i 2 Umowy pożyczki gotówkowej),

B. *Bank zastrzega sobie prawo do zmiany stopy procentowej w czasie obowiązywania Umowy. Z zastrzeżeniem ust. 12 poniżej zmiana ta uzależniona jest od wzrostu lub spadku któregośkolwiek z następujących wskaźników:*

1) stopy procentowej krajowego rynku pieniężnego

2) stopy procentowej rezerwy obowiązkowej

3) poziomu jakichkolwiek stóp procentowych ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej i NBP.

Informacje o wysokości niniejszych wskaźników są dostępne w ogólnopolskiej prasie codziennej oraz na stronie internetowej www.nbp.pl (pkt 9 Postanowień końcowych Umowy Linii Kredytowej Citibank),

może stanowić naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;

II. wprowadzanie w błąd, w związku z zawieraniem umów o kredyt konsumencki:

- a) co do wysokości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania, poprzez prezentowanie informacji o jej wysokości wyliczonej przy błędnym założeniu, że kredytowane koszty kredytu powinny zostać uwzględnione w *kwocie wypłaty k*, o której mowa w pkt. 2 załącznika nr 4 do ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.);
- b) co do proporcji pomiędzy całkowitym kosztem kredytu a całkowitą kwotą kredytu, poprzez prezentowanie informacji o całkowitej kwocie kredytu obliczonej przy błędnym założeniu, że powinna ona uwzględniać kredytowane koszty kredytu,

może stanowić nieuczciwą praktykę rynkową w rozumieniu art. 3 w zw. z art. 4 ust. 1 i ust. 2 w zw. z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. Nr 171, poz. 1206) i godzić w zbiorowe interesy konsumentów oraz może stanowić naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 3 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

III. niewyodrębnienie z treści wzorców umownych wykorzystywanych przy zawieraniu umów o kredyt konsumencki upoważnienia udzielonego przez konsumenta Bankowi Handlowemu w Warszawie Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie o treści:

Upoważniam Bank do zażądania od mojego pracodawcy wypłaty odpowiedniej części mojego wynagrodzenia za pracę zgodnie z treścią art. 91 Kodeksu Pracy w kwocie równej należnym i wymaganym kolejnym miesięcznym ratom Pożyczki na podstawie niniejszej Umowy. Upoważnienie jest skuteczne również po rozwiązaniu Umowy wskutek wypowiedzenia i dotyczy wówczas całej wierzytelności Banku wynikającej z Umowy. Niniejszym zrzekam się prawa do odwołania niniejszego pełnomocnictwa aż do momentu całkowitej spłaty kwoty Pożyczki wraz z należnymi odsetkami i opłatami. Oświadczam, że w przypadku zmiany miejsca zatrudnienia zobowiązuję się w ciągu 7 dni pisemnie zawiadomić Bank o tym fakcie. Powyższa dyspozycja jest skuteczna dla każdego nowego pracodawcy i nie wygasa aż do momentu całkowitej spłaty Pożyczki wraz z należnymi odsetkami i opłatami (§ 5 pkt 3 Umowy pożyczki gotówkowej),

co pozbawia konsumenta możliwości wyrażenia wyraźnej i świadomej zgody na udzielenie ww. upoważnienia, co jest niezgodne z art. 17 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447 ze zm.) i może stanowić naruszenie art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;

IV. stosowanie we wzorcu umownym wykorzystywanym przy zawieraniu umów o kredyt konsumencki postanowienia o treści:

W terminie 14 dni od zawarcia Umowy Kredytobiorcy/om przysługuje prawo odstąpienia od niniejszej Umowy. Odstąpienie od Umowy będzie skuteczne o ile kredytobiorca dostarczy Bankowi pocztą, w Oddziale Banku lub poprzez CitiPhone w terminie 14 dni od daty zawarcia Umowy oświadczenia o odstąpieniu od Umowy, zgodnie ze wzorem stanowiącym załącznik nr 2 do Umowy (punkt 3 Postanowień końcowych Umowy Linii Kredytowej Citibank),

co jest niezgodne z art. 53 ust. 5 w zw. z art. 53 ust. 4 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.) i może stanowić naruszenie art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Postanowieniem z dnia 23 listopada 2012 r. Prezes Urzędu zaliczył w poczet dowodów w niniejszym postępowaniu następujące dokumenty:

- 1) pismo Banku Handlowego z dnia 5 kwietnia 2012 r. wraz z załącznikami nr 2 (Dokumentacja Pożyczki Gotówkowej), nr 3 (Dokumentacja Linii Kredytowej Citibank), nr 4 (Dokumentacja Linii Kredytowej Zabezpieczonej Kaucją), przekazane w ramach postępowania wyjaśniającego o znaku DDK-405-9/12/JOB,
- 2) pismo Banku z dnia 2 sierpnia 2012 r. bez załączników, przekazane w toku postępowania wyjaśniającego o znaku RWA-405-8/12/AŻ,
- 3) pismo Banku Handlowego z dnia 13 września 2012 r. wraz z załącznikiem nr 2 (wzorce umowne obowiązujące od dnia 13 sierpnia 2012 r. zatytułowane: *Umowa Linii Kredytowej Citibank, Oświadczenie o odstąpieniu od Umowy Linii Kredytowej Citibank, Umowa Pożyczki Gotówkowej*) oraz załącznikiem w postaci odpisu z Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego Banku, przekazane w toku postępowania wyjaśniającego o znaku RWA-405-8/12/AŻ.

Pismem z dnia 23 listopada 2012 r. Bank został zawiadomiony o wszczęciu postępowania i zaliczeniu w poczet dowodów ww. dokumentów. Prezes Urzędu, na podstawie art. 50 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, zwrócił się do Banku Handlowego o ustosunkowanie się do zarzutów przedstawionych w sentencji postanowienia o wszczęciu niniejszego postępowania.

W odpowiedzi na zawiadomienie Prezesa Urzędu Bank w piśmie z dnia 12 grudnia 2012 r. odniósł się do postawionych zarzutów.

Wyjaśnienia Banku Handlowego w zakresie zarzutów określonych w punktach I, III, IV sentencji postanowienia o wszczęciu postępowania umożliwiają wydanie w tym zakresie – na podstawie art. 104 § 2 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 267, dalej: k.p.a.) – decyzji częściowej. Samodzielny charakter tych zarzutów powoduje, iż kwestie te mogą stanowić przedmiot odrębnego rozstrzygnięcia.

Bank Handlowy odniósł się do pierwszego zarzutu dotyczącego stosowania we wzorach umownych wykorzystywanych przy zawieraniu umów o kredyt konsumencki postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego (dalej również: rejestr, rejestr niedozwolonych klauzul umownych) w kontekście art. 30 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.), jak również w kontekście postanowienia uznanego za niedozwolone wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej również: Sąd, SOKiK) wpisanego do rejestru pod numerem 3016. Bank poinformował, iż wychodząc naprzeciw oczekiwaniom Prezesa Urzędu wyrażonym w opublikowanym *Raporcie z kontroli przedsiębiorców udzielających kredytów konsumenckich w 2012 roku*, kierując się zamiarem spełnienia najwyższych standardów rynkowych, Bank Handlowy podjął decyzję o zainicjowaniu zmian w modelu oprocentowania kredytów konsumenckich. Jak podniósł Bank, w przypadku produktów ratalnych (Pożyczka Gotówkowa) będzie to oprocentowanie stałe, a w przypadku kredytów odnawialnych (Linia Kredytowa Citibank, Karta Kredytowa) będzie to oprocentowanie oparte na wybranej przez Bank stopie referencyjnej.

Bank Handlowy stanął na stanowisku, iż w jego opinii nie zachodzi przypadek tożsamości klauzul stosowanych przez Bank z klauzulą wpisaną do rejestru niedozwolonych klauzul umownych pod numerem 3016 (pозwany: Gospodarczy Bank Spółdzielczy w Barlinku) z uwagi na okoliczność, że treść klauzuli zmiany oprocentowania stosowanej przez Bank Handlowy różni się od klauzuli wpisanej do rejestru. Bank podniósł, powołując się na wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie (dalej również: SA) z dnia 22 października 2009 r. (sygn. akt VI ACa 363/2009), iż ocena abuzywności obu klauzul nie może być dokonywana w sposób dowolny, pozbawiony obiektywnych czynników komparatystycznych.

Zgodnie z tym, co przedstawił Bank, Sąd Apelacyjny uznał, iż ocena abuzywności klauzul powinna ograniczać się do ustalenia, na ile obie klauzule są tożsame treściowo, a przy uznaniu, że ich treść jest zbliżona, konieczne jest ustalenie, czy obie klauzule wywołują takie same skutki. Po pierwsze Bank podniósł, iż postanowienia dotyczące oprocentowania stanowią postanowienia określające główne świadczenia stron, co zdaniem Banku Handlowego znajduje potwierdzenie w stanowisku Sądu Apelacyjnego w Warszawie wyrażonym w uzasadnieniu do wyroku z dnia 27 października 2010 r. (sygn. akt VI ACa 775/10). W powołanym wyroku, jak zauważył Bank, Sąd Apelacyjny uznał, iż postanowienie stosowane przez Bank Spółdzielczy w Barlinku, mimo, iż stanowi postanowienie określające główne świadczenie stron, może podlegać badaniu pod kątem abuzywności, gdyż jest niejednoznaczne. W kwestii orzeczenia abuzywności klauzuli wpisanej do rejestru wypowiedział się również, na co wskazał Bank, Sąd Najwyższy (dalej również: SN) w wyroku z dnia 21 grudnia 2011 r. (sygn. akt I CSK 310/11)¹. Bank Handlowy stanął na stanowisku, iż postanowienia stosowane przez Bank nie są niejednoznaczne. Każde z zakwestionowanych przez Prezesa Urzędu postanowień, jak podnosi Bank Handlowy, wskazuje jednoznacznie, że *zmiana ta uzależniona jest od wzrostu któregośkolwiek z następujących wskaźników: (...)*. Bank wskazał, iż w przeciwieństwie do postanowienia stosowanego przez Bank Spółdzielczy w Barlinku, postanowienia wykorzystywane przez Bank Handlowy nie zawierają sformułowania *może ulec zmianie*. Drugie z zakwestionowanych przez Prezesa Urzędu postanowień, co zauważył Bank w piśmie, uzależnia zmianę wysokości oprocentowania od wzrostu lub spadku któregośkolwiek z wymienionych wskaźników, co stwarza możliwość zmiany oprocentowania zarówno na korzyść, jak i niekorzyść kredytobiorcy. Zdaniem Banku Handlowego zakwestionowana klauzula i praktyka Banku różnią się od praktyk uznanych za abuzywne. Bank Handlowy stanął na stanowisku, iż brak jest tożsamości porównywanych postanowień, która jest podstawą do uznania praktyki stosowanej przez Bank za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów. W opinii Banku Handlowego użycie sformułowania *Bank zastrzega sobie prawo do zmiany stopy oprocentowania* to realizacja uprawnienia wynikającego z art. 76 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2012 r. poz. 1376 ze zm.), zgodnie z którym zasady oprocentowania kredytu określa umowa kredytu. Bank zauważył, iż stosowanie zmiennej stopy oprocentowania jest możliwe, jednak należy określić

¹ W dniu 21 grudnia 2011 r. Sąd Najwyższy w sprawie o sygn. akt I CSK 310/11 wydał postanowienie, a nie wyrok jak powołuje Bank w swoim piśmie z dnia 12 grudnia 2012 r.

w umowie kredytowej warunki zmiany stopy procentowej oraz powiadomić w sposób określony w umowie kredytobiorcę oraz inne osoby o każdej zmianie stopy jego oprocentowania. Ustawodawca, jak wskazał Bank Handlowy, nie określił zasad, na jakich ma następować zmiana oprocentowania ani warunki jej zmiany, pozostawiając ich ustalenie woli stron, a wskazując jedynie, iż powinny być one opisane w łączącej strony umowie. Bank podkreślił ponadto, iż decyzja w zakresie zmiany oprocentowania nie jest uznaniową decyzją władz Banku Handlowego w tym znaczeniu, iż nie każda zmiana wskaźników wskazanych w klauzuli stanowi przesłankę podjęcia decyzji o zmianie oprocentowania. Zmiana oprocentowania kredytów dokonywana jest po przeprowadzeniu analizy sytuacji rynkowej oraz poziomu wszystkich wymienionych wskaźników. Bieżąca ocena ryzyka kredytowego, co wskazał Bank w swoim piśmie, przeprowadzana jest w odniesieniu do całego portfela kredytowego Banku Handlowego. Zmiana oprocentowania nie jest zatem dokonywana automatycznie, po każdej zmianie stóp procentowych dokonanych przez Radę Polityki Pieniężnej. Bank zauważył dodatkowo, iż zgodnie z treścią art. 76 ustawy Prawo bankowe informował kredytobiorców o każdej zmianie oprocentowania. Bank Handlowy stanął na stanowisku, iż z uwagi na powyższe uznanie klauzuli stosowanej przez Bank za tożsamą z klauzulą wpisaną do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone i w konsekwencji uznanie, że praktyka polegająca na jej stosowaniu narusza zbiorowe interesy konsumentów, wymagałoby analizy klauzuli stosowanej przez Bank Handlowy w kontekście całej treści umowy oraz całości stosunku prawnego łączącego Bank i konsumenta. Bank Handlowy zwrócił uwagę, iż przepisy dotyczące wskazywania w umowie kredytu zasad zmiany oprocentowania od początku budziły wątpliwości nie tylko w ocenie Banku, ale i innych podmiotów świadczących usługi finansowe. Dopiero wpisanie klauzuli stosowanej przez Gospodarczy Bank Spółdzielczy w Barlinku do rejestru, jak podniósł Bank Handlowy, zapoczątkowało kształtowanie się względnie jednolitej wykładni przepisów.

Bank wskazał również, iż cechą charakterystyczną wyroków zapadłych w sprawach o uznanie postanowień umownych za niedozwolone jest tzw. rozszerzona prawomocność orzeczeń. Bank Handlowy, przywołując art. 479⁴³ k.p.c., podniósł, iż rozszerzona skuteczność dotyczy wyłącznie wyroków uznających klauzule za niedozwolone od momentu wpisu. Na kanwie wskazanego przepisu, w opinii Banku, powstaje wątpliwość co do stosowania przez innych przedsiębiorców klauzul podobnych, tożsamych bądź zbliżonych treściowo do klauzul wpisanych do rejestru. Jak wskazał Bank Handlowy, Prezes Urzędu powołuje się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06), podczas gdy tezy

zawarte w tym orzeczeniu, zdaniem Banku, straciły na aktualności w świetle najnowszego orzecznictwa SN. Bank Handlowy wskazał, iż punktem zwrotnym w stanowisku prezentowanym przez Sąd Najwyższy była uchwała z dnia 7 października 2008 r. (sygn. akt III CZP 80/2008). W opinii Banku Handlowego SN powyższą uchwałą zmienił swoje dotychczasowe stanowisko, wskazując, że skuteczność wyroków jest rozszerzona zarówno na wszystkich konsumentów, jak i przedsiębiorców. Bank zaprezentował stanowisko, zgodnie z którym SN odrzucił pogląd, że raz wydany wyrok wiąże wszystkie podmioty prawa, a w konsekwencji, że wpisanie danej klauzuli do rejestru automatycznie eliminuje możliwość wytoczenia kolejnego analogicznego powództwa. Zdaniem Banku Handlowego podobne wnioski wynikają z cytowanego w piśmie Banku wyroku SN z dnia 12 kwietnia 2011 r. (sygn. akt III SK 44/10), co ma potwierdzać kształtowanie się jednolitej, aktualnej linii orzeczniczej. SN, jak podnosi Bank, wskazał na trudności ocenne nałożone na potencjalnego przedsiębiorcę, który w momencie pojawienia się klauzuli w rejestrze powinien oszacować, czy nadal postanowienie to mogłoby stanowić – w razie zawarcia umowy – źródło wykreowania konkretnego uprawnienia lub obowiązku sprzecznego z klauzulą dobrej wiary. Przeprowadzenie takiej analizy nie jest problematyczne dla przedsiębiorcy, który był wcześniej stroną postępowania zakończonego powyższym wpisem. Trudności pojawiają się przy przeprowadzeniu takiej oceny w odniesieniu do postanowień zawartych we wzorcach innych przedsiębiorców. Bank wskazał, iż podziela stanowisko SN w tym zakresie.

Bank Handlowy wyraził również stanowisko odnośnie do skutków wydania wyroku przez SOKiK i wpisania na jego podstawie danej klauzuli do rejestru. Przyjęcie koncepcji bezwzględnej wiązania innych uczestników obrotu wyrokami stanowiącymi podstawę wpisów do rejestru każe rozważyć zagadnienie konstytucyjności przepisów normujących rejestr i ich zgodność z art. 87 Konstytucji RP, który wprowadza zamknięty katalog źródeł prawa powszechnie obowiązującego. Sąd Najwyższy, jak podniósł Bank, nie doprecyzował charakteru prawnego wpisu do rejestru. Źródłem wpisów umieszczonych w rejestrze są wyroki, czyli akty stosowania prawa. Przyjęcie, że wpisy do rejestru dokonywane na mocy orzecznictwa sądowego mają skutek wobec wszystkich podmiotów, tj. mają moc obowiązującą na równi ze źródłami prawa, pomimo że w sensie formalnym, a przede wszystkim konstytucyjnym, nie można im przypisać takiej cechy, jest w opinii Banku pozbawione podstawy prawnej w świetle obowiązujących przepisów prawa polskiego. Bank Handlowy zwrócił uwagę, iż Prezes Urzędu w uzasadnieniu do postanowienia o wszczęciu niniejszego postępowania wskazał, iż klauzule umieszczone w rejestrze spełniają podobną

funkcję do przepisów prawa. Przyjęcie takiego rozwiązania, w opinii Banku naruszającego fundamentalne konstytucyjne zasady prawne, w tym zasadę legalizmu, powinno pociągać za sobą konieczność zapewnienia przedsiębiorcom praw analogicznych do tych przyznanych w procesie legislacyjnym. Proces legislacyjny, jak podniósł Bank Handlowy, jest jawny, każdy może śledzić jego przebieg, a nawet mieć wpływ na kształt przepisów, jak również przewiduje okres przejściowy na dostosowanie się do nowych wymogów prawa. Postępowanie w sprawie wpisów, co wskazał Bank, jest jawne w pełnym zakresie tylko dla jego stron. Wynik postępowania, jak podniósł Bank Handlowy, znajduje odzwierciedlenie we wpisie do rejestru i teoretycznie od tego dnia ma mieć skutek wobec wszystkich uczestników rynku bez zapewnienia jakiegokolwiek okresu przejściowego na dostosowanie działalności do nowego standardu. Zdaniem Banku bezpodstawne jest stosowanie wybiórczo konsekwencji prawnych przypisywanych przepisom prawa i klauzulom umieszczonym w rejestrze. Bank Handlowy stanął na stanowisku, iż przedsiębiorcy powinni mieć prawo do udziału w postępowaniu o każdy wpis do rejestru oraz czas na dostosowanie się do wprowadzonych postanowień. Bank wskazał, iż ma to szczególne znaczenie dla instytucji finansowych obsługujących konsumentów w masowym obrocie, który ze względu na konieczność wyeliminowania ryzyka operacyjnego jest w znaczącej części z informatyzowany. Większość wzorów dokumentacji stosowanej przez Bank w obrocie konsumenckim jest obsługiwana przez systemy informatyczne, a jakkolwiek zmiana w ich treści wymaga wielostopniowej i czasochłonnej procedury. Poza zmianą wzorców oraz systemów informatycznych, zmiany praktyki bankowej, na co zwrócił uwagę Bank Handlowy w swoim piśmie, wymagają również zmian w procedurach wewnętrznych. Bank podniósł, iż Prezes UOKiK, wykazując, że proces wprowadzenia klauzul do rejestru jest zbliżony do procesu legislacyjnego, pomija najważniejszy z punktu widzenia przedsiębiorcy jego aspekt – jawność i przewidywalność. W procesie legislacyjnym podmiot, który obowiązany będzie stosować prawo, każdorazowo ma zapewniony dostęp do aktualnego etapu legislacyjnego oraz czas do dokonania wewnętrznych zmian w strukturze przedsiębiorstwa. W procesie klauzulowym, w opinii Banku Handlowego, wymagane jest natychmiastowe dostosowanie skomplikowanych systemów i procesów w związku z opublikowaniem klauzuli w rejestrze pod ryzykiem nałożenia przez Prezesa UOKiK wysokich kar pieniężnych. Bank stanął na stanowisku, iż narażony jest na sankcje nadzorcze, pomimo że dochował należytej staranności, by dokonać zmiany klauzul modyfikacyjnych, przewidując działanie Prezesa UOKiK, którego skutkiem byłoby potencjalne wszczęcie procedury o uznanie stosowanej przez Bank Handlowy klauzuli za tożsamą do wpisanej do rejestru pod numerem 3016. Bank Handlowy

podniósł, iż niezwłocznie po podaniu do publicznej wiadomości informacji o postanowieniu SN o sygn. akt I CSK 310/11 o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej w sprawie klauzuli stosowanej przez Bank Spółdzielczy w Barlinku, kiedy orzeczenie stało się ostateczne i miał pojawić się wpis w rejestrze, Bank rozpoczął analizy wewnętrzne, które doprowadziły do stworzenia nowych klauzul modyfikacyjnych, zgodnych, w opinii Banku Handlowego, z nową linią orzeczniczą. Bank wskazał, iż klauzula stosowana przez Bank Spółdzielczy w Barlinku została wpisana do rejestru w dniu 11 kwietnia 2012 r., zaś zmieniona dokumentacja Banku Handlowego obowiązuje od dnia 13 sierpnia 2012 r. Bank podniósł ponadto, iż pomimo że zakwestionowane przez Prezesa UOKiK postanowienia technicznie były zawarte we wzorcach, to Bank Handlowy zaprzestał ich stosowania po dacie wpisu klauzuli pod numerem 3016 do rejestru. Gdyby nawet uznać, że postanowienia zakwestionowane przez Prezesa Urzędu są tożsame z klauzulami wpisanymi do rejestru, to w opinii Banku, Bank Handlowy z uwagi na zaniechanie ich stosowania nie dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów. Wobec powyższego Bank nie podzielił poglądu Prezesa Urzędu, że stosowanie zakwestionowanych postanowień jest praktyką polegającą na naruszeniu zbiorowych interesów konsumentów w rozumieniu art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Bank Handlowy zajął również stanowisko odnośnie do niewyodrębnienia z treści wzorca umownego upoważnienia udzielanego przez konsumenta Bankowi o treści: *Upoważniam Bank do zażądania od mojego pracodawcy wypłaty odpowiedniej części mojego wynagrodzenia za pracę zgodnie z treścią art. 91 Kodeksu Pracy w kwocie równej należnym i wymaganym kolejnym miesięcznym ratom Pożyczki na podstawie niniejszej Umowy. Upoważnienie jest skuteczne również po rozwiązaniu Umowy wskutek wypowiedzenia i dotyczy wówczas całej wierzytelności Banku wynikającej z Umowy. Niniejszym zrzekam się prawa do odwołania niniejszego pełnomocnictwa aż do momentu całkowitej spłaty kwoty Pożyczki wraz z należnymi odsetkami i opłatami. Oświadczam, że w przypadku zmiany miejsca zatrudnienia zobowiązuję się w ciągu 7 dni pisemnie zawiadomić Bank o tym fakcie. Powyższa dyspozycja jest skuteczna dla każdego nowego pracodawcy i nie wygasa aż do momentu całkowitej spłaty Pożyczki wraz z należnymi odsetkami i opłatami.* Bank Handlowy podniósł, iż przeanalizował zasadność ekonomiczną i praktyczną utrzymywania ww. narzędzia windykacyjnego. Z uwagi na dużą pracochłonność i niską skuteczność tego rozwiązania w procesie dochodzenia roszczeń od klientów Banku zalegających ze spłatą zobowiązań Bank podjął decyzję o rezygnacji z jego stosowania z dniem 1 stycznia 2013 r.

oraz usunięciu upoważnienia z wzorca Umowy Pożyczki Gotówkowej do dnia 31 marca 2013 r. Jednocześnie Bank Handlowy stanął na stanowisku, iż brak jest podstaw do przypisania opisanemu działaniu cech praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów. Bank wskazał, iż poprzez zgodę konsumenta będącego pracownikiem umożliwi uproszczone dochodzenie roszczeń Banku Handlowego w trybie potrącenia zadłużenia z wynagrodzenia konsumenta. Jak zauważył Bank w swoim piśmie, ww. upoważnienie znajduje się we wzorze umowy, który jest podpisywany przez konsumenta. Jego treść zapisana jest standardową czcionką podobnie jak pozostałe postanowienia umowy i znajduje się w punkcie zatytułowanym „Oświadczenia pożyczkobiorcy/pożyczkobiorców”. Tytuł ten, jak podniósł Bank Handlowy, został wyraźnie wyodrębniony graficznie, co ma na celu zwrócenie uwagi konsumenta na treść tego punktu. Zdaniem Banku konsument już po samym przeczytaniu tego tytułu zyskuje świadomość, że w tym punkcie znajdują się jego oświadczenia woli i że powinien zapoznać się z jego treścią, by wiedział, na co się godzi. Bank Handlowy wskazał, iż jego celem nie było „ukrycie” treści postanowienia, i dodatkowo podkreślił, iż konsument składa swój podpis bezpośrednio pod treścią tych oświadczeń. Zgodnie ze stanowiskiem Banku nie jest sprzeczne ani z prawem, ani z dobrymi obyczajami, objęcie w ramach jednego dokumentu wielu oświadczeń woli konsumenta. Umowa o kredyt konsumencki, co zauważył Bank Handlowy, jest szeregiem świadczeń woli konsumenta. Bank wyraził zatem pogląd, iż niezasadny jest zarzut Prezesa UOKiK, że upoważnienie jest niewyodrębnione graficznie od pozostałych postanowień i że może być przez konsumenta przeoczone, w związku z czym konsument nie ma możliwości wyrażenia wyraźnej i świadomej zgody na udzielenie Bankowi Handlowemu upoważnienia. Bank zauważył, iż żeby uznać praktykę za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, spełnione muszą być trzy przesłanki: 1) praktyka jest działaniem lub zaniechaniem przedsiębiorcy, 2) praktyka jest bezprawna, 3) praktyka godzi w zbiorowe interesy konsumentów.

Po pierwsze, przepisy Kodeksu pracy, jak podniósł Bank Handlowy, określając zasady dokonywania potrąceń z wynagrodzenia pracownika za jego zgodą wyrażoną na piśmie, wskazują w ten sposób formę tej czynności prawnej – zgoda pracownika na potrącenie powinna być wyrażona na piśmie. Dokumentacja stosowana przez Bank, w jego opinii, spełnia kryterium pisemności. Jak wskazał Bank Handlowy, nie istnieje jednocześnie przepis szczególnie w prawie pracy nakładający na Bank obowiązek wyodrębnienia oświadczenia z treści wzorca umownego. Bank Handlowy odwołał się w tym miejscu do art. 300 Kodeksu pracy, który stanowi, że w sprawach nieunormowanych przepisami prawa pracy stosuje się

odpowiednio przepisy ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16 poz. 93 ze zm.; dalej: Kodeks cywilny, k.c.). Zgodnie z art. 60 Kodeksu cywilnego w związku ze wskazanym art. 300 Kodeksu pracy z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych wola osoby dokonującej czynności prawnej może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny. Analiza wskazanego przepisu prowadzi do wniosku, w opinii Banku, że wskazany w nim sposób wyrażenia woli nie jest wystarczający w tych wypadkach, w których ustawa stawia dalej idące wymagania dla oświadczenia woli, dotyczącego danej czynności prawnej. Tak też przepis art. 91 Kodeksu pracy dla potrącenia z wynagrodzenia za pracę wymaga zgody pracownika wyrażonej na piśmie. Zdaniem Banku Handlowego w świetle art. 78 § 1 Kodeksu cywilnego, w związku z art. 300 Kodeksu pracy, do zachowania pisemnej czynności prawnej wystarcza złożenie własnoręcznego podpisu na dokumencie obejmującym między innymi treść oświadczeń woli. Bank podniósł, że ustawodawca precyzyjnie określił formę czynności prawnej, w treści art. 91 § 1 Kodeksu pracy wskazując, że należności inne niż wymienione w art. 87 § 1 Kodeksu pracy mogą być potrącane z wynagrodzenia pracownika tylko za jego zgodą wyrażoną na piśmie. Ustawodawca miał możliwość, jak podkreślił Bank Handlowy, regulacji konieczności wyodrębniania zgody pracownika i doprecyzowania wyrażania takiej zgody w osobnym dokumencie. Bank zauważył, iż tego typu regulacje funkcjonują w obrocie prawnym – jako przykład Bank Handlowy wskazał konieczność wręczania wzoru oświadczenia o odstąpieniu od umowy na mocy przepisów ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz. U. z 2012 r., poz. 1225). Dodatkowo Bank podniósł, iż nie należy utożsamiać prawa do odstąpienia od umowy z windykacyjnym narzędziem upoważniającym do zażądania od pracodawcy kredytobiorcy wypłaty odpowiedniej części wynagrodzenia za pracę z uwagi na inną rangę i praktyczne znaczenie tych postanowień. Bank wskazał na art. 30 ustawy o kredycie konsumenckim, który wskazuje obligatoryjne postanowienia umowy o kredyt konsumencki, między innymi termin, sposób i skutki odstąpienia od umowy. Upoważnienie dla Banku do żądania wypłaty części wynagrodzenia od pracodawcy pożyczkobiorcy zalicza się, jak wskazał Bank Handlowy, do podmiotowo istotnych składników treści czynności prawnej. W opinii Banku taka klauzula nie wpływa na istotę czynności prawnej, a jest jedynie jednym z narzędzi windykacyjnych. Bank Handlowy stanął na stanowisku, że nieprawidłowe jest pośrednie wartościowanie postanowień umownych, określając uznaniowo niektóre z nich za donioślejsze.

Po drugie, w ocenie Banku oświadczenie woli konsumenta o udzieleniu Bankowi Handlowemu upoważnienia do zażądania od pracodawcy konsumenta wypłaty części wynagrodzenia należności z rachunku bankowego nie musi być w żaden sposób wyodrębnione od innych oświadczeń woli składanych przez konsumenta z chwilą podpisania przez niego umowy o kredyt konsumencki. Bank stanął na stanowisku, iż objęcie w ramach jednego dokumentu wielu oświadczeń woli składanych przez konsumenta nie jest sprzeczne z prawem ani z dobrymi obyczajami. Umowa o kredyt konsumencki jest, jak podniósł Bank, szeregiem oświadczeń woli konsumenta. Bank Handlowy zwrócił także uwagę, iż ustawodawca nie wprowadził dla tego rodzaju upoważnienia wymogów podobnych jak np. w stosunku do zgody na przetwarzanie danych osobowych – zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tj. Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 ze zm.) zgoda osoby, której dane dotyczą nie może być domniemana lub dorozumiana z oświadczenia woli o innej treści.

Bank stanął również na stanowisku, iż przy definiowaniu praktyki jako naruszającej zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest odniesienie się do modelu przeciętnego konsumenta. W opinii Banku Handlowego niezasadne jest uznawanie danej praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów w oderwaniu od jej głównego adresata – przeciętnego konsumenta. Bank wskazał, iż w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości przyjęto model odbiorcy jako osoby rozsądnej, uważnej, ostrożnej oraz należycie poinformowanej, a podobne podstawy należy przyjąć w szeroko rozumianym prawie konsumenckim, mając na uwadze fakt, iż sądy polskie stosują wspólnotowy model konsumenta. Zdaniem Banku nie sposób zgodzić się z twierdzeniem, że tego typu upoważnienie prezentowane w umowie może ulec przeoczeniu. Taka argumentacja, jak zauważył Bank Handlowy, akceptowałaby przyjęcie poglądu, że konsumenci nie czytają umów albo robią to pobieżnie, mają do tego prawo, a tego typu specyficzne uprawnienie sankcjonowane jest w postępowaniach nadzorczych zmierzających do kształtowania dokumentacji konsumenckiej w kierunku jej fragmentaryzacji przy założeniu, że tylko taka formuła dokumentu doprowadzi do rzeczywistego zapoznania się przez konsumenta z treścią jego praw i obowiązków. W opinii Banku zgoda na takie ujęcie praw konsumentów podważałoby sens istnienia m.in. ustawy o kredycie konsumenckim oraz wskazanych w niej obowiązków informacyjnych. Wobec powyższego Bank Handlowy stanął na stanowisku, iż jego działanie we wskazanym zakresie nie może zostać uznane za bezprawne.

Bank w swoim wystąpieniu odniósł się również do zarzutu dotyczącego możliwości naruszenia art. 53 ust. 5 w zw. z art. 53 ust. 4 ustawy o kredycie konsumenckim, wskazując, iż na etapie postępowania wyjaśniającego, dla uniknięcia wątpliwości i zwiększenia transparentności procesu odstąpienia od umowy, Bank Handlowy doprecyzował klauzulę poprzez uzupełnienie informacji o dochowaniu terminu do złożenia oświadczenia o odstąpieniu w przypadku jego wysłania (decyduje data nadania pisma – stempla pocztowego) przed upływem terminu. Bank na dowód wprowadzenia zmiany przekazał kopię zarządzenia wprowadzającego zmiany w dokumentacji Linii Kredytowej Citibank, które weszło w życie z dniem 9 listopada 2012 r. Od wskazanej daty Bank Handlowy stosuje postanowienie o treści: *Klient może odstąpić od Umowy przez dostarczenie do Banku oświadczenia o odstąpieniu od Umowy Linii Kredytowej Citibank (wzór oświadczenia stanowi załącznik nr 2 do Umowy) pocztą (decyduje data nadania zgodnie z datą stempla pocztowego), w Oddziale Banku lub poprzez Citiphone w ciągu 14 dni od zawarcia Umowy.* Bank wskazał, że w przeszłości realizował oraz realizuje w obecnej praktyce wymóg ustawy o kredycie konsumenckim zgodnie z treścią art. 53 ust. 5 w zw. z art. 4 ww. ustawy. Jak podniósł Bank Handlowy, brak doprecyzowania w klauzuli, że w procesie odstąpienia od umowy decyduje data stempla pocztowego, nie przesądza o wprowadzeniu konsumenta w błąd. Przepisy ustawy o kredycie konsumenckim nie nakładają, co wskazał Bank w swoim piśmie, obowiązku przeniesienia do treści umowy normy art. 53. Bank Handlowy wskazał ponadto, iż zakwestionowane postanowienie nie wskazuje, że warunkiem skuteczności odstąpienia konsumenta od umowy o kredyt konsumencki jest dojście do Banku oświadczenia konsumenta o odstąpieniu. Zdaniem Banku Handlowego postanowienie to wskazuje sposób, w jaki dostarczenie odstąpienia ma nastąpić. Potwierdzeniem powyższego, zgodnie z tym co podniósł Bank w piśmie, jest dotychczas stosowana praktyka Banku, zgodnie z którą do zachowania terminu wystarczy nadanie przez konsumenta wypełnionego wzorca o odstąpieniu od umowy przed upływem 14-dniowego terminu. Bank Handlowy podkreślił, iż wszystkie oświadczenia o odstąpieniu konsumenta od umowy od daty wejścia w życie ustawy o kredycie konsumenckim zostały przez Bank uznane za skuteczne. W szczególności nie odnotowano przypadków odmowy uznania przez Bank Handlowy skuteczności oświadczeń przesłanych pocztą.

Bank Handlowy w uzupełnieniu odpowiedzi z dnia 12 grudnia 2012 r. pismem z dnia 5 marca 2013 r. poinformował o podjęciu decyzji o zainicjowaniu zmian w modelu oprocentowania kredytów konsumenckich. Jak wskazał Bank, zgodnie z nowym modelem,

oprocentowanie dla kart kredytowych i linii niezabezpieczonych w rachunku bankowym oparte będzie na stopie referencyjnej w postaci stopy lombardowej, ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, natomiast oprocentowanie dla pożyczek gotówkowych będzie oprocentowaniem stałym lub zmiennym, opartym na wybranej stopie referencyjnej. Jak wskazał Bank Handlowy zmiany te zostaną wprowadzone do dnia 31 grudnia 2013 r. Bank wyjaśnił, iż ten stosunkowo odległy termin wymuszony jest wdrożeniem w połowie czerwca 2013 r. nowego systemu informatycznego do obsługi całej bankowości detalicznej, co jest znaczącym przedsięwzięciem operacyjnym.

Bank Handlowy pismem z dnia 19 kwietnia 2013 r. poinformował, iż od dnia 1 stycznia 2013 r. Bank nie korzysta z rozwiązania, którego przedmiotem był zarzut dotyczący udzielanego Bankowi Handlowemu przez konsumenta upoważnienia do żądania od pracodawcy klienta wypłaty części wynagrodzenia na pokrycie zadłużenia z tytułu umowy pożyczki gotówkowej. Zakwestionowane postanowienie, jak wskazał Bank, zostało usunięte ze wzorca umowy pożyczki gotówkowej z dniem 22 lutego 2013 r. Bank Handlowy na dowód podnoszonych twierdzeń przekazał kopię Zarządzenia nr 36/SBD Prezesa Zarządu Banku z dnia 21 lutego 2013 r., którym została wprowadzona zmiana dokumentacji.

Prezes Urzędu postanowieniem z dnia 17 maja 2013 r. zaliczył w poczet dowodów w niniejszym postępowaniu następujące dokumenty:

- 1) załączniki: nr 2 (w postaci formularza informacyjnego dotyczącego kredytu konsumenckiego – pożyczka gotówkowa), nr 3 (w postaci projektu umowy pożyczki gotówkowej, która zostałaby zawarta na warunkach przedstawionych w formularzu informacyjnym wypełnionym na dzień 2 kwietnia 2012 r. na podstawie reprezentatywnego przykładu), nr 4a – 4c (w postaci umów pożyczki gotówkowej zawartych z klientami w dniu 2 kwietnia 2012 r.) do pisma z dnia 2 sierpnia 2012 r. przekazanego w toku postępowania wyjaśniającego o znaku RWA-405-8/12/AŻ,
- 2) załącznik nr 1 do pisma z dnia 13 września 2012 r. przekazanego w toku postępowania wyjaśniającego o znaku RWA-405-8/12/AŻ (w postaci formularzy informacyjnych do kopii umów, przekazanych w załącznikach nr 4a – 4c do pisma Banku z dnia 2 sierpnia 2012 r.).

Prezes Urzędu zawiadomił Bank o powyższym pismem z dnia 17 maja 2013 r. W kolejnym piśmie, z dnia 4 października 2013 r., Prezes UOKiK wskazał, iż Bank w toku postępowania w piśmie z dnia 5 marca 2013 r. w zakresie zarzutu określonego w pkt. I

sentencji postanowienia o wszczęciu niniejszego postępowania wskazał, iż zgodnie z nowym modelem, oprocentowanie dla kart kredytowych i linii niezabezpieczonych w rachunku bankowym oparte będzie na stopie referencyjnej w postaci stopy lombardowej, ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, natomiast oprocentowanie dla pożyczek gotówkowych będzie oprocentowaniem stałym lub zmiennym, opartym na wybranej stopie referencyjnej, a zmiany te zostaną przez Bank wprowadzone w życie do dnia 31 grudnia 2013 r. Delegatura UOKiK w Warszawie zwróciła uwagę na treść art. 27 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, zgodnie z którym ciężar udowodnienia okoliczności zaprzestania stosowania praktyki, o której mowa w art. 24 ww. ustawy, spoczywa na przedsiębiorcy. Prezes Urzędu na podstawie art. 50 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zwrócił się do Banku Handlowego o przekazanie informacji, czy wdrażanie przez Bank opisanego w piśmie z dnia 5 marca 2013 r. modelu oprocentowania zostało zakończone.

Bank Handlowy pismem z dnia 18 października 2013 r. podtrzymał deklarację zmiany praktyki sformułowaną w piśmie z dnia 5 marca 2013 r. i poinformował, że od daty zadeklarowania zmiany modelu oprocentowania Bank prowadzi prace wdrożeniowe związane z dostosowaniem systemów i procesów do nowego rozwiązania. W ramach tych działań Bank Handlowy, na co wskazał w piśmie, opracował nowe wzorce umów dla poszczególnych produktów kredytowych. Bank podniósł, iż zgodnie z przyjętymi ostatecznie rozwiązaniami oprocentowanie dla Kart Kredytowych Citibank i Linii Kredytowej Citibank oparte będzie na stopie referencyjnej w postaci stopy lombardowej, a w przypadku pożyczki gotówkowej oprocentowanie produktu będzie zmienne, oparte na stopie referencyjnej WIBOR. Jak wskazał Bank Handlowy, nowa dokumentacja zostanie przyjęta przez Bank zgodnie z wewnętrzną procedurą legislacyjną w terminie poprzedzającym zadeklarowane wdrożenie. Bank poinformował w swoim piśmie, iż przekaze Prezesowi Urzędu kopię stosownych regulacji po ich formalnym przyjęciu przez Bank Handlowy. Do pisma Bank załączył opracowane wzory dokumentacji, które podlegać mają akceptacji w opisanym trybie. Ponadto Bank zwrócił uwagę, iż akwizycja i obsługa produktów kredytowych w Banku opiera się w znacznej mierze o rozwiązania i procesy wykorzystujące systemy informatyczne, które wymagają dostosowania do nowej polityki. Zmiany technologiczne związane z tym projektem, jak wskazał Bank Handlowy, obejmują zarówno zmianę wzorców dokumentów, jak i zaimplementowanie nowego modelu oprocentowania. Bank zauważył, iż z dniem 22 lipca 2013 r. wdrożył nową platformę informatyczną do kompleksowej obsługi całej bankowości detalicznej. Ze względu na ogromny zakres przedsięwzięcia operacyjnego

związanego z wprowadzeniem nowej platformy, jak wskazał Bank Handlowy, nie było możliwe wcześniejsze zakodowanie nowych wzorców wniosków, umów i formularzy w systemie. Bank zwrócił uwagę, iż wszelkie zmiany technologiczne i ich wdrożenie odbywają się cyklicznie, jeden raz na kwartał, zgodnie z przyjętą polityką. Bank Handlowy podniósł, iż zgodnie z aktualnym harmonogramem zamierza wprowadzić zmiany dla produktów: Karta Kredytowa Citibank oraz linia Kredytowa Citibank z dniem 1 stycznia 2014 r. Największe wyzwania technologiczne, na co zwrócił uwagę Bank, stawia zmiana wprowadzana dla Pożyczki gotówkowej. Z tego względu istnieje ryzyko, że ograniczenia technologiczne spowodują konieczność korekty przyjętego dla tego produktu terminu 1 stycznia 2014 r. Bank Handlowy wskazał, iż poinformuje Prezesa Urzędu o terminie wdrożenia zmian niezwłocznie po tym, gdy zostanie on potwierdzony przez dostawcę rozwiązania informatycznego.

W toku postępowania Bank Handlowy przekazał również informację o wysokości obrotu Banku obliczonego na podstawie rachunku zysków i strat za rok 2012 zgodnie z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie sposobu obliczania obrotu przedsiębiorców uczestniczących w koncentracji (Dz. U. Nr 134, poz. 935).

Bank został zawiadomiony o zakończeniu zbierania materiału dowodowego w niniejszym postępowaniu oraz o możliwości zapoznania się z materiałem zgromadzonym w aktach sprawy w siedzibie Delegatury UOKiK w Warszawie.

Strona niniejszego postępowania skorzystała z prawa do zapoznania się z materiałem zgromadzonym w aktach sprawy.

Bank Handlowy korzystając z prawa do wypowiedzenia się przed wydaniem decyzji poinformował o wprowadzeniu do obrotu konsumenckiego nowych wzorców umownych dla pożyczki gotówkowej, linii kredytowej oraz karty kredytowej.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, co następuje:

Bank Handlowy jest spółką prawa handlowego wpisaną do rejestru przedsiębiorców KRS prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy pod numerem: 0000001538. Przedmiotem działalności Banku jest m.in. udzielanie kredytów i pożyczek pieniężnych.

Przy zawieraniu z klientami, będącymi konsumentami w rozumieniu art. 22¹ kodeksu cywilnego, tj. osobami fizycznymi dokonującymi czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z ich działalnością zawodową lub gospodarczą, umów o kredyt konsumencki Bank posługuje się wzorcami umownymi w rozumieniu art. 384 kodeksu cywilnego zatytułowanymi: *Umowa pożyczki gotówkowej, Umowa Linii Kredytowej Citibank*.

W ww. wzorcach umownych stosowanych przez Bank Handlowy co najmniej od dnia 5 kwietnia 2012 r. (data pisma przekazującego zakwestionowane wzorce umowne) wpisane były postanowienia o treści:

A. *1. Bank zastrzega sobie prawo do zmiany stopy oprocentowania nominalnego w czasie obowiązywania Umowy co może spowodować zmianę całkowitego Kosztu Pożyczki oraz Kwoty Miesięcznej Raty. Zmiana ta uzależniona jest od wzrostu któregośkolwiek z następujących wskaźników:*

a) stopy procentowej krajowego rynku pieniężnego,

b) stopy procentowej rezerwy obowiązkowej,

c) poziomu stóp procentowych ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej i NBP.

2. Informacje o wysokości wskaźników, o których mowa w ust. 1 są dostępne w ogólnopolskiej prasie codziennej oraz na stronie internetowej www.nbp.pl (§ 3 pkt 1 i 2 Umowy pożyczki gotówkowej).

B. *Bank zastrzega sobie prawo do zmiany stopy procentowej w czasie obowiązywania Umowy. Z zastrzeżeniem ust. 12 poniżej zmiana ta uzależniona jest od wzrostu lub spadku któregośkolwiek z następujących wskaźników:*

1) stopy procentowej krajowego rynku pieniężnego

2) stopy procentowej rezerwy obowiązkowej

3) poziomu jakichkolwiek stóp procentowych ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej i NBP.

Informacje o wysokości niniejszych wskaźników są dostępne w ogólnopolskiej prasie codziennej oraz na stronie internetowej www.nbp.pl (pkt 9 Postanowień końcowych Umowy Linii Kredytowej Citibank).

C. *W terminie 14 dni od zawarcia Umowy Kredytobiorcy/om przysługuje prawo odstąpienia od niniejszej Umowy. Odstąpienie od Umowy będzie skuteczne o ile*

kredytobiorca dostarczy Bankowi pocztą, w Oddziale Banku lub poprzez CitiPhone w terminie 14 dni od daty zawarcia Umowy oświadczenia o odstąpieniu od Umowy, zgodnie ze wzorem stanowiącym załącznik nr 2 do Umowy (punkt 3 Postanowień końcowych Umowy Linii Kredytowej Citibank).

Prezes Urzędu ustalił również, iż w treści wzorca umownego zatytułowanego: *Umowa pożyczki gotówkowej* (§ 5 pkt. 3) Bank zamieścił upoważnienie o treści:

Upoważniam Bank do zażądania od mojego pracodawcy wypłaty odpowiedniej części mojego wynagrodzenia za pracę zgodnie z treścią art. 91 Kodeksu Pracy w kwocie równej należnym i wymaganym kolejnym miesięcznym ratom Pożyczki na podstawie niniejszej Umowy. Upoważnienie jest skuteczne również po rozwiązaniu Umowy wskutek wypowiedzenia i dotyczy wówczas całej wierzytelności Banku wynikającej z Umowy. Niniejszym zrzekam się prawa do odwołania niniejszego pełnomocnictwa aż do momentu całkowitej spłaty kwoty Pożyczki wraz z należnymi odsetkami i opłatami. Oświadczam, że w przypadku zmiany miejsca zatrudnienia zobowiązuję się w ciągu 7 dni pisemnie zawiadomić Bank o tym fakcie. Powyższa dyspozycja jest skuteczna dla każdego nowego pracodawcy i nie wygasa aż do momentu całkowitej spłaty Pożyczki wraz z należnymi odsetkami i opłatami (§ 5 pkt 3 Umowy pożyczki gotówkowej),

Bank w dniu 13 sierpnia 2012 r., jak ustalił Prezes UOKiK, wprowadził do wzorca umownego zatytułowanego: *Umowa Linii Kredytowej Citibank* nowe postanowienie regulujące kwestię zmiany oprocentowania:

1. Oprocentowanie Linii Kredytowej Citibank ustalane jest według zmiennej stopy procentowej. Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania kredytu udzielonego na podstawie Umowy, określonego w Tabeli Oprocentowania, w ciągu 3 miesięcy od zmiany co najmniej jednego z niżej wymienionych wskaźników i na następujących zasadach:

- a) w przypadku podwyższenia poziomu którejkolwiek ze stóp: stopy referencyjnej, stopy lombardowej lub stopy depozytowej ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, publikowanej przez Narodowy Bank Polski, o przynajmniej 0,1 punktu procentowego, Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,*
- b) w przypadku wystąpienia inflacji (wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych) w danym miesiącu kalendarzowym roku na poziomie co najmniej 2%, liczonej rok*

do roku, publikowanej przez Główny Urząd Statystyczny, Bank jest uprawniony do podwyższenia wysokości oprocentowania na Linii Kredytowej w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,

- c) w przypadku wzrostu któregokolwiek ze wskaźników: oprocentowania jednomiesięcznych pożyczek na polskim rynku międzybankowym (WIBOR jednomiesięczny) lub oprocentowania jednomiesięcznych depozytów na polskim rynku międzybankowym (WIBID jednomiesięczny) publikowanych w serwisie informacyjnym Reuters, ustalonych jako średnia z pełnego miesiąca kalendarzowego, o przynajmniej 0,1 punktu procentowego, Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania na Linii Kredytowej w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,*

przy czym, w przypadku wystąpienia zmiany więcej niż jednego wskaźnika, Bank poinformuje, który z powyższych wskaźników stanowi podstawę podwyższenia oprocentowania.

2. Maksymalne Oprocentowanie Linii Kredytowej nie może być wyższe niż dopuszczalne przepisami prawa.

3. Bank jest uprawniony do obniżenia oprocentowania kredytu udzielonego na podstawie Umowy, określonego w Tabeli Oprocentowania. (pkt 9 – 11 Postanowień końcowych Umowy Linii Kredytowej Citibank)

Prezes Urzędu ustalił również, iż Bank Handlowy z dniem 13 sierpnia 2012 r. wprowadził zmianę we wzorcu umownym zatytułowanym *Umowa Pożyczki Gotówkowej* poprzez wpisanie nowego postanowienia o treści:

- 1. Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania, określonego w Umowie Pożyczki Gotówkowej, w ciągu 6 miesięcy od zmiany co najmniej jednego z niżej wymienionych wskaźników i na następujących zasadach:*

(a) w przypadku podwyższenia poziomu którejkolwiek ze stóp: stopy referencyjnej, stopy lombardowej lub stopy depozytowej ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, publikowanej przez Narodowy Bank Polski, o przynajmniej 0,1 punktu procentowego, Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,

(b) w przypadku wystąpienia inflacji (wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych) w danym miesiącu kalendarzowym roku na poziomie co najmniej 2%, liczonej rok do roku, publikowanej przez Główny Urząd Statystyczny, Bank jest uprawniony do podwyższenia wysokości oprocentowania Pożyczki Gotówkowej w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,

(c) w przypadku wzrostu któregokolwiek ze wskaźników: oprocentowania jednomiesięcznych pożyczek na polskim rynku międzybankowym (WIBOR jednomiesięczny) lub oprocentowania jednomiesięcznych depozytów na polskim rynku międzybankowym (WIBID jednomiesięczny) publikowanych w serwisie informacyjnym Reuters, ustalonych jako średnia z pełnego miesiąca kalendarzowego, o przynajmniej 0,1 punktu procentowego, Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania Pożyczki Gotówkowej w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,

przy czym, w przypadku wystąpienia zmiany więcej niż jednego wskaźnika, Bank poinformuje, który z powyższych wskaźników stanowi podstawę podwyższenia oprocentowania.

- 2. Bank jest uprawniony do obniżenia oprocentowania kredytu udzielonego na podstawie Umowy, określonego w Tabeli Oprocentowania.*
- 3. Maksymalne Oprocentowanie Pożyczki Gotówkowej nie może być wyższe niż dopuszczalne przepisami prawa (§ 3 pkt 1 – 3 Umowy Pożyczki Gotówkowej).*

Ponadto, Prezes UOKiK ustalił, iż z dniem 9 listopada 2012 r. Bank wprowadził do wzorca umownego zatytułowanego: *Umowa Linii Kredytowej Citibank* nowe postanowienie regulujące kwestię zachowania terminu do odstąpienia konsumenta od umowy w brzmieniu: *Klient może odstąpić od Umowy przez dostarczenie do Banku oświadczenia o odstąpieniu od Umowy Linii Kredytowej Citibank (wzór oświadczenia stanowi załącznik nr 2 do Umowy) pocztą (decyduje data nadania zgodnie z datą stempla pocztowego), w Oddziale Banku lub poprzez CitiPhone w ciągu 14 dni od zawarcia Umowy (pkt 3 Postanowień końcowych Umowy Linii Kredytowej Citibank).*

Zgodnie z ustaleniami Prezesa Urzędu, Bank Handlowy z dniem 22 lutego 2013 r. usunął z treści wzorca umownego zatytułowanego: *Umowa pożyczki gotówkowej*

upoważnienie dla Banku do żądania od pracodawcy klienta wypłaty części wynagrodzenia na pokrycie zadłużenia z tytułu umowy pożyczki gotówkowej.

Prezes Urzędu ustalił również, iż Bank Handlowy z dniem 23 grudnia 2013 r. wprowadził w życie nowy model oprocentowania kredytów konsumenckich. Zgodnie z nowym modelem, oprocentowanie dla pożyczki gotówkowej oraz linii kredytowej Citibank, oparte jest o wskazaną – w odpowiedniej dla danego produktu umowie – stopę referencyjną. W związku z wprowadzeniem tych zmian, ze wzorca umownego zatytułowanego *Umowa pożyczki gotówkowej* Bank wykreślił postanowienie o treści:

1. *Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania, określonego w Umowie Pożyczki Gotówkowej, w ciągu 6 miesięcy od zmiany co najmniej jednego z niżej wymienionych wskaźników i na następujących zasadach:*
 - (a) *w przypadku podwyższenia poziomu którejkolwiek ze stóp: stopy referencyjnej, stopy lombardowej lub stopy depozytowej ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, publikowanej przez Narodowy Bank Polski, o przynajmniej 0,1 punktu procentowego, Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,*
 - (b) *w przypadku wystąpienia inflacji (wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych) w danym miesiącu kalendarzowym roku na poziomie co najmniej 2%, liczonej rok do roku, publikowanej przez Główny Urząd Statystyczny, Bank jest uprawniony do podwyższenia wysokości oprocentowania Pożyczki Gotówkowej w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,*
 - (c) *w przypadku wzrostu któregośkolwiek ze wskaźników: oprocentowania jednomiesięcznych pożyczek na polskim rynku międzybankowym (WIBOR jednomiesięczny) lub oprocentowania jednomiesięcznych depozytów na polskim rynku międzybankowym (WIBID jednomiesięczny) publikowanych w serwisie informacyjnym Reuters, ustalonych jako średnia z pełnego miesiąca kalendarzowego, o przynajmniej 0,1 punktu procentowego, Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania Pożyczki Gotówkowej w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,*

przy czym, w przypadku wystąpienia zmiany więcej niż jednego wskaźnika, Bank poinformuje, który z powyższych wskaźników stanowi podstawę podwyższenia oprocentowania.

- 2. Bank jest uprawniony do obniżenia oprocentowania kredytu udzielonego na podstawie Umowy, określonego w Tabeli Oprocentowania.*
- 3. Maksymalne Oprocentowanie Pożyczki Gotówkowej nie może być wyższe niż dopuszczalne przepisami prawa,*

a ze wzorca umownego zatytułowanego *Umowa Linii Kredytowej Citibank*, Bank usunął postanowienia w brzmieniu:

1. Oprocentowanie Linii Kredytowej Citibank ustalane jest według zmiennej stopy procentowej. Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania kredytu udzielonego na podstawie Umowy, określonego w Tabeli Oprocentowania, w ciągu 3 miesięcy od zmiany co najmniej jednego z niżej wymienionych wskaźników i na następujących zasadach:

- a) w przypadku podwyższenia poziomu którejkolwiek ze stóp: stopy referencyjnej, stopy lombardowej lub stopy depozytowej ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, publikowanej przez Narodowy Bank Polski, o przynajmniej 0,1 punktu procentowego, Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,*
- b) w przypadku wystąpienia inflacji (wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych) w danym miesiącu kalendarzowym roku na poziomie co najmniej 2%, liczonej rok do roku, publikowanej przez Główny Urząd Statystyczny, Bank jest uprawniony do podwyższenia wysokości oprocentowania na Linii Kredytowej w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,*
- c) w przypadku wzrostu któregośkolwiek ze wskaźników: oprocentowania jednomiesięcznych pożyczek na polskim rynku międzybankowym (WIBOR jednomiesięczny) lub oprocentowania jednomiesięcznych depozytów na polskim rynku międzybankowym (WIBID jednomiesięczny) publikowanych w serwisie informacyjnym Reuters, ustalonych jako średnia z pełnego miesiąca kalendarzowego, o przynajmniej 0,1 punktu procentowego, Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania na Linii Kredytowej w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,*

przy czym, w przypadku wystąpienia zmiany więcej niż jednego wskaźnika, Bank poinformuje, który z powyższych wskaźników stanowi podstawę podwyższenia oprocentowania.

2. Maksymalne Oprocentowanie Linii Kredytowej nie może być wyższe niż dopuszczalne przepisami prawa.

3. Bank jest uprawniony do obniżenia oprocentowania kredytu udzielonego na podstawie Umowy, określonego w Tabeli Oprocentowania.

Bank Handlowy zawiera *Umowy pożyczki gotówkowej oraz Umowy Linii Kredytowej Citibank* na obszarze całej Polski.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

Naruszenie interesu publicznoprawnego

Podstawą zastosowania przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów jest uprzednie stwierdzenie przez Prezesa UOKiK, iż w wyniku stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów zagrożony został interes publicznoprawny. Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, ustawa ta określa warunki rozwoju i ochrony konkurencji oraz zasady podejmowanej w interesie publicznym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów. Przepis ten przesądza o przynależności niniejszej ustawy do dziedziny prawa publicznego, jak również o wyłączeniu możliwości podejmowania przez Prezesa Urzędu działań w celu ochrony interesów indywidualnych czy grupowych. W toku postępowania i przy wydawaniu decyzji Prezes Urzędu jest zatem rzecznikiem interesu publicznego. Rola ta wynika nie tylko z celu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, lecz również z jednej z naczelnych zasad postępowania administracyjnego, tj. zasady uwzględniania interesu społecznego i słusznego interesu obywateli, określonej w art. 7 k.p.a. Wobec powyższego wykazanie wystąpienia zagrożenia interesu publicznoprawnego w danej sprawie stanowi podstawową przesłankę warunkującą możliwość jej rozstrzygnięcia w oparciu o przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W ocenie Prezesa Urzędu niniejsza sprawa ma charakter publicznoprawny, albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy są lub będą klientami Banku Handlowego. Należy przy tym zauważyć, że interes publicznoprawny przejawia się także

w postaci zbiorowego interesu konsumentów. Innymi słowy, naruszenie zbiorowego interesu konsumentów stanowi jednocześnie naruszenie interesu publicznoprawnego. Wobec powyższego uzasadnione było podjęcie przez Prezesa Urzędu w niniejszej sprawie działań przewidzianych w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów.

Naruszenie zakazu z art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

Zgodnie z treścią art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów *zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, przez które stosownie do definicji zawartej w ust. 2 tego artykułu rozumie się godzące w zbiorowe interesy konsumentów bezprawne działania przedsiębiorcy*. Zbiorowe interesy konsumentów podlegają zatem ochronie przed wymierzonymi w nie naruszeniami, polegającymi na sprzecznych z prawem działaniach przedsiębiorców.

Powyżej wskazany przepis zawiera także przykładowe wyliczenie zachowań przedsiębiorców uważanych za naruszające zbiorowe interesy konsumentów. W otwartym katalogu zakazanych praktyk ustawodawca umieścił: (1) stosowanie postanowień wzorów umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, (2) naruszenie przez przedsiębiorcę obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, (3) nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji (art. 24 ust. 2 ustawy).

Aby określone zachowanie mogło zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, konieczne jest kumulatywne spełnienie następujących przesłanek:

- 1) kwestionowane działanie jest działaniem przedsiębiorcy,
- 2) działanie to jest bezprawne,
- 3) działanie to godzi w zbiorowe interesy konsumentów.

Ad 1. Strona postępowania (przedsiębiorca)

Zakaz naruszenia zbiorowych interesów konsumentów odnosi się do przedsiębiorców. Art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zawiera legalną definicję przedsiębiorcy, zgodnie z którą pod tym pojęciem rozumie się przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej

(tj. Dz. U. 2013 r. poz. 672 ze zm.), a także: (a) osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną nie mającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, (b) osobę fizyczną wykonującą zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzącą działalność w ramach wykonywania takiego zawodu, (c) osobę fizyczną, która posiada kontrolę, w rozumieniu pkt 4, nad co najmniej jednym przedsiębiorcą, choćby nie prowadziła działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jeżeli podejmuje dalsze działania podlegające kontroli koncentracji, o której mowa w art. 13, (d) związek przedsiębiorców w rozumieniu pkt 2 – na potrzeby przepisów dotyczących praktyk ograniczających konkurencję oraz praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Przedsiębiorcą, zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Działalnością gospodarczą, w myśl art. 2 ww. ustawy, jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły.

Podmiot będący stroną niniejszego postępowania posiada status przedsiębiorcy w rozumieniu powołanego powyżej art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, gdyż jest spółką prawa handlowego wpisaną do Krajowego Rejestru Sądowego, prowadzącą działalność gospodarczą we własnym imieniu. Tym samym oznacza to, iż zachowanie Banku Handlowego podlega kontroli dokonywanej na podstawie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Ad 2. Bezprawność działań Banku Handlowego

Bezprawność jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Dla ustalenia bezprawności działania wystarczy ustalenie, że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa (por. J. Szwaja (red.): Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, Komentarz, Wydawnictwo CH BECK, Warszawa 2000, s. 117-118). Prezes

Urzędu oceniając zachowanie Banku Handlowego pod kątem ewentualnego naruszenia przepisów zakazujących stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, musi stosować inne akty prawa powszechnie obowiązującego i na ich podstawie stwierdzić, czy działanie przedsiębiorcy było bezprawne. Zgodnie z art. 87 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483) *źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są na obszarze działania organów, które je ustanowiły, akty prawa miejscowego.*

Zarzuty postawione Bankowi w ramach niniejszego postępowania związane są z wykorzystywanymi w obrocie konsumenckim wzorcami umownymi.

W przypadku praktyki opisaney w punkcie I. sentencji decyzji bezprawność działań przedsiębiorcy wynika bezpośrednio z naruszenia przepisu art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Jak wskazał SOKiK w wyroku z dnia 25 marca 2004 r. (sygn. akt XVII Ama 51/03), w oparciu art. 24 ust. 2 można sformułować samoistną przesłankę bezprawności, jeżeli ustali się, że przedsiębiorca stosował postanowienia wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Zatem wykazanie, że przedsiębiorca wprowadził do obrotu wzorzec umowy zawierający postanowienia o treści już wpisanej do rejestru niedozwolonych klauzul umownych, stanowi wystarczającą przesłankę do uznania bezprawności działania tego przedsiębiorcy.

Należy bowiem podnieść, iż stosowanie postanowienia, które po uznaniu go przez SOKiK za niedozwolone zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, jest prawnie zakazane. Prawomocny wyrok SOKiK wydany po przeprowadzeniu kontroli abstrakcyjnej wzorca umowy, wskazujący treść postanowień wzorca umowy uznanych za niedozwolone i zakazujący ich wykorzystywania ma od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru niedozwolonych klauzul umownych skutek wobec osób trzecich (art. 479⁴³ k.p.c.). Przepis tego artykułu rozszerza zatem prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. *Artykuł ten dotyczy rozszerzonej prawomocności materialnoprawnej w znaczeniu podmiotowym. Chodzi o grupę przypadków takiej prawomocności, w których wyrok z powodu szczególnego charakteru przedmiotu procesu ma powagę rzeczy osądzonej dla wszystkich i przeciwko wszystkim. Przepis bowiem wyraźnie*

stanowi, iż wyrok ma skutek wobec osób trzecich, od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, wywołuje więc skutek erga omnes². Przepis art. 479⁴³ k.p.c., stanowiąc, iż wyrok ma skutek wobec osób trzecich, nie ogranicza w żaden sposób kategorii tych podmiotów. *Lege non distinguente*, wyrok ma skutek wobec wszystkich, tzn. zarówno wobec przedsiębiorcy, który klauzulę wprowadził do swoich wzorców umów, jak i do każdego innego przedsiębiorcy, posługującego się taką klauzulą w stosowanych przez siebie wzorcach umów. Należy zatem przyjąć, że wyrok SOKiK od chwili wpisania klauzuli do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK wywiera skutek względem wszystkich uczestników obrotu, co oznacza, że żaden z podmiotów uczestniczących w obrocie prawnym nie może posługiwać się przedmiotowym postanowieniem. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06) jednoznacznie wskazał, iż *stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów*. Tym samym SN przesądził, iż stosowanie klauzuli tożsamej z klauzulą wpisaną do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, przez innego przedsiębiorcę, który nie był stroną lub uczestnikiem postępowania zakończonego wpisaniem danej klauzuli do rejestru, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Należy przy tym podkreślić, iż dla uznania, że klauzula wpisana do rejestru i klauzula z nią porównywana są tożsame nie jest konieczna dokładna literalna identyczność tych postanowień. Rozbieżność użytych wyrażeń, zmiana szyku zdania czy zastosowanie synonimów nie eliminuje abuzywnego charakteru ocenianego postanowienia. By zaistniała możliwość uznania dwóch postanowień za tożsame wystarczy, by hipoteza zapisu kwestionowanego w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów mieściła się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru. *Nie jest konieczna literalna zgodność porównywalnych klauzul. Głównym czynnikiem przesądzającym powinien być, zdaniem Sądu, zamiar, cel jakiemu ma służyć kwestionowana klauzula. Jeśli jest on zgodny z celem utworzenia klauzuli uznanej za niedozwoloną, można uznać, iż obie są tożsame* (wyrok SOKiK z dnia 25 maja 2005 r. sygn. akt XVII AmA 46/04). Stanowisko to znalazło również potwierdzenie w uchwale SN z dnia 13 lipca 2006 r., sygn. akt III SZP 3/06,

² H. Ciepla, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. T. II, wydanie 3, s. 249.

w której Sąd ten argumentował, iż *stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru, która wywołuje takie same skutki, godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej co wpisana do rejestru.*

W odniesieniu do praktyki opisaney w punkcie I.2. sentencji decyzji bezprawność działań Banku Handlowego wynika z naruszenia art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. W myśl tego przepisu, przedsiębiorca wykonuje działalność gospodarczą na zasadach uczciwej konkurencji i poszanowania dobrych obyczajów oraz słuszych interesów konsumentów.

Praktykę sformułowaną w pkt. I.3. sentencji niniejszej decyzji Prezes Urzędu ocenił w świetle przepisów ustawy o kredycie konsumenckim.

W myśl art. 3 ust. 1 ww. ustawy przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255.550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi. W myśl art. 3 ust. 2 pkt 5 ww. ustawy za umowę o kredyt konsumencki uważa się w szczególności umowę o kredyt odnawialny. Wobec powyższego, zastosowanie przepisów ustawy o kredycie konsumenckim do wzorców umownych stosowanych w obrocie z konsumentami i stanowiących przedmiot niniejszego postępowania jest uzasadnione.

Zgodnie z treścią art. 53 ust. 5 ustawy o kredycie konsumenckim dla zachowania terminu <do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki>, o którym mowa w ust. 4, wystarczające jest wysłanie oświadczenia przed jego upływem. W myśl ust. 4 wskazanego przepisu termin do odstąpienia od umowy jest zachowany, jeżeli konsument przed jego upływem złoży pod wskazany przez kredytodawcę lub pośrednika kredytowego adres oświadczenie o odstąpieniu od umowy.

W związku z powyższym przedmiotem rozstrzygnięcia Prezesa Urzędu było wykazanie, iż Bank Handlowy stosował postanowienia wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, nie dostosował stosowanych wzorców umownych do przepisów ustawy o kredycie konsumenckim, jak również treścią tych wzorców naruszył przepisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Odnosząc powyższe uwagi do przedmiotowej sprawy, należy zauważyć, co następuje:

Ad I.1.

W pkt. I.1. sentencji niniejszej decyzji Prezes Urzędu stwierdził stosowanie przez Bank praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na wykorzystywaniu w obrocie konsumenckim postanowień wpisanych do rejestru niedozwolonych klauzul umownych.

Bank Handlowy w § 3 pkt 1 i 2 wzorca umownego zatytułowanego *Umowa pożyczki gotówkowej*, wykorzystywanego w obrocie konsumenckim co najmniej od dnia 5 kwietnia 2012 r. stosował postanowienie o treści:

1. Bank zastrzega sobie prawo do zmiany stopy oprocentowania nominalnego w czasie obowiązywania Umowy co może spowodować zmianę całkowitego Kosztu Pożyczki oraz Kwoty Miesięcznej Raty. Zmiana ta uzależniona jest od wzrostu któregośkolwiek z następujących wskaźników:

- a) stopy procentowej krajowego rynku pieniężnego,*
- b) stopy procentowej rezerwy obowiązkowej,*
- c) poziomu stóp procentowych ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej i NBP.*

2. Informacje o wysokości wskaźników, o których mowa w ust. 1 są dostępne w ogólnopolskiej prasie codziennej oraz na stronie internetowej www.nbp.pl,

a w pkt. 9 *Postanowień końcowych* wzorca umownego wykorzystywanego w obrocie konsumenckim co najmniej od dnia 5 kwietnia 2012 r. zatytułowanego: *Umowa Linii Kredytowej Citibank* Bank stosował postanowienie w brzmieniu:

Bank zastrzega sobie prawo do zmiany stopy procentowej w czasie obowiązywania Umowy. Z zastrzeżeniem ust. 12 poniżej zmiana ta uzależniona jest od wzrostu lub spadku któregośkolwiek z następujących wskaźników:

- 1) stopy procentowej krajowego rynku pieniężnego*
- 2) stopy procentowej rezerwy obowiązkowej*
- 3) poziomu jakichkolwiek stóp procentowych ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej i NBP.*

Informacje o wysokości niniejszych wskaźników są dostępne w ogólnopolskiej prasie codziennej oraz na stronie internetowej www.nbp.

Zdaniem Prezesa Urzędu treść wyżej zacytowanych postanowień jest tożsama z treścią postanowienia:

Kredyt oprocentowany jest według zmiennej stopy procentowej obowiązującej w okresach, za które naliczane są odsetki. Wysokość ustalonego oprocentowania może ulec zmianie w przypadku zmiany o co najmniej 0,25 punktu procentowego jednego z niżej wymienionych czynników

1/ stawek WIBOR

2/ stopy procentowej bonów skarbowych 52-tygodniowych

3/ stopy redyskonta weksli NBP

4/ stopy procentowej kredytu lombardowego NBP

5/ wysokości stopy rezerw obowiązkowych

Zmiana wysokości oprocentowania następuje z dniem wejścia w życie w bankach Uchwały Zarządu Banku zmieniającej wysokość stopy procentowej – wpisanego do rejestru niedozwolonych klauzul umownych pod numerem 3016 wskutek uznania go za niedozwolone wyrokiem SOKiK z dnia 9 kwietnia 2010 r. (sygn. akt XVII AmA 959/09), podtrzymanym wyrokiem SA z dnia 27 października 2010 r. (sygn. akt VI ACa 775/10). SN postanowieniem z dnia 21 grudnia 2011 r. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej strony pozwanej.

SOKiK w wyroku z dnia 9 kwietnia 2010 r. wskazał na art. 69 ustawy Prawo bankowe, zgodnie z którym: 1. Przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystywanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. 2. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: 1) strony umowy, 2) kwotę i walutę kredytu, 3) cel, na który kredyt został udzielony, 4) zasady i termin spłaty kredytu, 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, 6) sposób zabezpieczenia kredytu, 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa je przewiduje, 10) warunki dokonywania

zmian i rozwiązania umowy. SOKiK wskazał również na treść art. 76 ust. 1 ustawy Prawo bankowe, zgodnie z którym: zasady oprocentowania kredytu określa umowa kredytu, z tym, że w razie stosowania stopy zmiennej należy: 1) określić w umowie kredytowej warunki zmiany stopy procentowej kredytu, 2) powiadomić w sposób określony w umowie kredytobiorcę oraz poręczycieli o każdej zmianie stopy oprocentowania kredytu. Sąd ten zauważył, iż zgodnie z ww. przepisem nałożono na przedsiębiorców działających w sektorze bankowości obowiązek zawarcia w umowie warunków zmiany stopy procentowej kredytu, nie wskazując na stopień szczegółowości tych danych. Ustalenie zmiennej stopy oprocentowania, mimo iż umożliwia przeniesienie części ryzyka kredytodawcy związanej ze zmianami gospodarczymi na konsumenta, winno być tak unormowane w umowie, jak wskazał SOKiK, by w chwili zawarcia umowy konsument mógł dokonać oceny celowości i opłacalności zaciągnięcia kredytu, a w toku jego spłacania zmiany jego oprocentowania nie miały charakteru oderwanego od czynników wpływających na nie. W opinii tego Sądu stopień uszczegółowienia takiego postanowienia wpływa na powyższe uprawnienie konsumenta. SOKiK wskazał, iż użycie zwrotu „może ulec zmianie” powoduje, iż nie jest wiadomym, czy nastąpi jakakolwiek zmiana wysokości oprocentowania kredytu – co pozostawia dowolnemu uznaniu przez Bank zmiennych wynikających z tego postanowienia i ich wpływu na oprocentowanie udzielonego kredytu. Sąd ten stanął również na stanowisku, że fakt, iż nie jest wiadomym, o ile wzrośnie oprocentowanie (postanowienie to odnosi się jedynie do wzrostu o określoną wartość punktu procentowego wskazanych czynników, nie zawierając informacji o sposobie wyliczenia nowego oprocentowania) powoduje, iż konsument nie ma możliwości dokonania analizy zasadności dokonania tej zmiany. SOKiK zauważył ponadto, że brak jest w kwestionowanej klauzuli nie tylko miary dokonywanych zmian, ale nawet ich kierunku, przez co w zgodzie z literalnym brzmieniem postanowienia możliwe byłoby np. podwyższenie oprocentowania kredytu, gdyby np. o 0,5% spadła stopa redyskonta weksli NBP. Sąd ten zwrócił również uwagę, iż istnieje 9 różnych stawek WIBOR, przez co postanowienie to jest wysoce nieprecyzyjne, a zatem podatne na interpretację dokonywaną jednostronnie przez bank. SOKiK przyznał ponadto, iż jakkolwiek wysokość oprocentowania kredytu oraz zasady dokonywania jego zmian należą do postanowień określających główne świadczenia stron, żadną miarą nie można przyjąć, iż zakwestionowane postanowienie zostało sformułowane w sposób jednoznaczny.

Wyrok SOKiK w zakresie powoływanego w niniejszej decyzji postanowienia wpisanego do rejestru zaskarżył apelacją pozwany bank. Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia

27 października 2010 r. (sygn. akt VI Aca 775/10) uznał apelację za niezasadną. SA zauważył, iż SOKiK prawidłowo zakwalifikował zakwestionowane postanowienie jako określające główne świadczenia stron umowy. Zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. nie podlegają ocenie w kontekście abuzywności postanowienia umowne określające główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Przez pojęcie jednoznaczności, jak zauważył SA, należy rozumieć brak wątpliwości co do znaczenia postanowień wzorca. Sąd Apelacyjny potwierdził stanowisko SOKiK, iż zakwestionowane postanowienie nie zostało sformułowane w sposób jednoznaczny, co pozwalało na jego badanie pod kątem abuzywności. SA wskazał, iż niejednoznaczności zakwestionowanego postanowienia należy upatrywać w braku precyzyjnego określenia wpływu, jaki zmiana parametrów finansowych rynku wywierać będzie na zmianę oprocentowania. W zakwestionowanym postanowieniu, jak zauważył Sąd Apelacyjny, bank określił czynniki, których zmiana powodować będzie zmianę pierwotnie wskazanej w umowie stopy oprocentowania kredytu, jednak nie określił zakresu dokonywanej zmiany. O ile wyjściowa do zmiany oprocentowania jest zmiana o co najmniej 0,25 pkt proc. jednego z wymienionych czynników, o tyle, jak wskazała SA, brak jest ogranicznika, że oprocentowanie tylko w takim samym zakresie może ulec zmianie. W tej sytuacji można mówić o całkowitej swobodzie banku przy ustalaniu skali tych zmian, skoro brak jest zastrzeżenia, że zmiana oprocentowania może być dokonana jedynie w zakresie wynikającym ze zmiany wymienionych w postanowieniu parametrów. Jak zauważył Sąd Apelacyjny, kwestionowane postanowienie odnosi się jedynie do zmiany o określoną wartość punktu procentowego wskazanych czynników, nie wskazując, jak to się przekłada na wysokość oprocentowania kredytu. SA podkreślił, iż dla dokonania właściwej oceny treści postanowień w ramach kontroli abstrakcyjnej wzorca konieczne jest przyjęcie takiej ich interpretacji, która jest najmniej korzystna dla konsumenta. Sąd Apelacyjny wskazał, że SOKiK słusznie zauważył, że ustalenie zmiennej stopy oprocentowania powinno być tak unormowane w umowie, by w chwili zawarcia umowy konsument mógł dokonać oceny celowości i opłacalności zaciągniętego kredytu i aby w toku spłacania kredytu zmiany jego oprocentowania nie miały charakteru oderwanego od czynników wpływających na nie. SA podniósł, iż brak precyzji w określeniu przesłanek zmiany wysokości oprocentowania stwarza pozwanemu możliwość dowolnego kształtowania wysokości stopy oprocentowania kredytu, co może przysparzać bankowi nieuzasadnionych korzyści kosztem kredytobiorcy i stanowi wyraz nadużycia przez pozwanego przewagi kontraktowej, prowadząc do nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta i tym

samym rażąco naruszając jego interesy. W kwestionowanej klauzuli, jak wskazał Sąd Apelacyjny, naruszona została zasada równorzędności stron, co stanowi o jej sprzeczności z dobrymi obyczajami. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami uznaje się działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron.

Pozwany bank złożył skargę kasacyjną od wyżej opisanego wyroku Sądu Apelacyjnego. Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 21 grudnia 2011 r. (sygn. akt I CSK 310/11) odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując, iż zakwestionowane postanowienie niewątpliwie jest niedozwolone w myśl art. 385¹ § 1 k.c. przez użycie określenia „może ulec zmianie”. SN stanął na stanowisku, iż w rezultacie tego niejednoznacznego sformułowania nie jest wiadomo, czy nastąpi zmiana oprocentowania kredytu w razie nawet wystąpienia jednego, czy kilku czynników. Nie można również stwierdzić, co zauważył Sąd Najwyższy, dzieląc stanowisko sądu pierwszej instancji, o ile zmieni się oprocentowanie, skoro omawiana klauzula dotyczy jedynie wzrostu o określoną wartość punktu procentowego wskazanych czynników, nie zawierając informacji o sposobie wyliczenia nowego oprocentowania. SN zauważył, iż abuzywność tej klauzuli nie może budzić wątpliwości, skoro nie obliguje banku do obniżenia stopy oprocentowania kredytu w wypadku zmiany czynnika bądź czynników na korzyść kredytobiorcy. Pomijając wielkość i zmienność czynników, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że w zakwestionowanej klauzuli bank w żaden sposób nie ograniczył możliwości dokonywania zwwyżek oprocentowania, jeżeli wystąpiła tylko zmiana o przynajmniej 0,25 punktu procentowego chociażby jednego z wymienionych składników. Zabrakło też, jak wskazał SN, ograniczenia co do wysokości wzrostu, konkretyzacji wymienionych czynników i określenia ich relacji.

W ocenie Prezesa Urzędu mimo odmienności użytych sformułowań kwestionowane niniejszym postępowaniem klauzule są tożsame z klauzulą wpisaną do rejestru. Należy w ślad za SOKiK zwrócić uwagę, iż zgodnie z art. 69 ust. 2 pkt 5 ustawy Prawo bankowe umowa kredytu powinna określać w szczególności wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, a zgodnie z art. 76 pkt 1 ww. ustawy zasady oprocentowania kredytu określa umowa kredytu, z tym że w razie stosowania stopy zmiennej należy określić w umowie kredytowej warunki zmiany stopy procentowej kredytu. Wysokość oprocentowania kredytu oraz zasady dokonywania jego zmian należą do postanowień określających główne świadczenia stron,

jednakże jeżeli takie postanowienie nie zostało sformułowane w sposób jednoznaczny, dopuszczalne jest jego badanie pod kątem abuzywności.

Postanowienia kwestionowane przez Prezesa Urzędu w niniejszym postępowaniu, podobnie zatem jak postanowienie wpisane do rejestru, podlegają analizie w kontekście abuzywności. Przywołane postanowienia stosowane przez Bank są niejednoznaczne w zakresie określania zmian oprocentowania. Po pierwsze nie jest wiadomym, czy w przypadku zmiany któregoś ze wskaźników na pewno zajdzie zmiana oprocentowania. Bank Handlowy *zastrzega sobie prawo do zmiany stopy oprocentowania/stopy procentowej*, co powoduje niepewność po stronie konsumenta czy, a jeżeli tak, to w jakim kierunku zajdzie zmiana. Szczególne znaczenie ma to przy drugim z zakwestionowanych postanowień, zgodnie z treścią którego *zmiana ta uzależniona jest od wzrostu lub spadku któregośkolwiek z następujących wskaźników (...)*. Przy tak sformułowanym postanowieniu, podobnie jak w przypadku tego wpisanego do rejestru, możliwe jest podwyższenie przez Bank Handlowy oprocentowania w przypadku spadku któregoś z wymienionych w klauzuli wskaźników. Dodatkowo, tak samo jak w przypadku postanowienia wpisanego do rejestru pod numerem 3016, w klauzulach stosowanych przez Bank nie jest określony zakres zmian. Bank Handlowy pozostawia sobie całkowitą swobodę w tym zakresie. Brak jest zastrzeżenia, na co zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny w odniesieniu od postanowienia wpisanego do rejestru pod numerem 3016, że zmiana oprocentowania może być dokonana jedynie w zakresie wynikającym ze zmiany wymienionych w postanowieniach parametrów. Należy również zauważyć, iż wskaźniki, od których ma zależeć stopa oprocentowania, określone zostały przez Bank mało precyzyjnie, podobnie jak w postanowieniu wpisanym do rejestru. Wobec powyższego konsument na etapie zawierania umowy nie może dokonać celowości i opłacalności zaciągniętego kredytu, na co zwrócił uwagę SOKiK w powoływanym powyżej wyroku, a w toku spłacania kredytu zmiany oprocentowania mogą być oderwane od powoływanych w klauzuli czynników.

Dokonując analizy postanowień zawartych we wzorcach umownych stosowanych przez Bank Handlowy i tego wpisanego do rejestru, należy wskazać, że pozostają one zbieżne co do skutku i celu, a tym samym należy je uznać za tożsame.

Odnosząc się do argumentów Banku Handlowego w zakresie skutku wobec osób trzecich prawomocnego wyroku SOKiK o uznaniu postanowień wzorca umowy za niedozwolone, podkreślić należy, iż stosowanie postanowienia, które po uznaniu go przez Sąd za niedozwolone zostało wpisane do rejestru niedozwolonych klauzul umownych, jest

prawnie zakazane. Zakaz ten wynika z rozszerzonej prawomocności materialnej wyroku, o której mowa w art. 365 § 1 k.p.c. Taki wyrok, zgodnie z powołanym przepisem wiąże nie tylko strony oraz sąd, który sprawę wydał, ale również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a także „inne osoby”. Prawomocność rozszerzona dopuszczalna jest jedynie „w wypadkach w ustawie przewidzianych”. Taki właśnie przypadek wprowadził ustawodawca w art. 479³³ k.p.c., zgodnie z którym wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania niedozwolonego postanowienia wzorca umowy do rejestru³. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. sygn. akt III SZP 3/06 wskazał, iż Sąd jest świadomy występujących obecnie praktyk, w których w miejsce klauzul wpisanych do rejestru powstają nowe, których skutki są takie same, ale które mają zmodyfikowaną nieznacznie treść. Praktykę taką, jak zauważył Sąd Najwyższy, należy uznać za naganną i sprzeczną z celami instytucji abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych. Sąd uznał, iż wprowadzenie instytucji praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów miało zapobiegać temu zjawisku. Dlatego odwołując się do argumentów o charakterze celowościowym oraz kierując się potrzebą zapewnienia skuteczności art. 23a ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 122, poz. 1319 ze zm.)⁴, należy zaakceptować pogląd, iż praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów z art. 23a ww. ustawy obejmuje również przypadki wprowadzania jedynie zmian kosmetycznych polegających na przestawianiu szyku wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru, która wywołuje takie same skutki, godzi przecież tak samo w interesy konsumentów jak stosowanie klauzuli identycznej co wpisana do rejestru. Akceptacja odmiennego poglądu, jak podkreślił Sąd Najwyższy, zachęcałaby do obchodzenia art. 385¹ k.c. oraz 479⁴⁵ k.c. i prowadziła do podważenia skuteczności całego systemu. Prezes UOKiK byłby bowiem obowiązany do wytaczania kolejnych powództw w sprawach, w których postanowienia wzorców różnią się nieznacznie sposobem sformułowania lub do ciągłego

³ Por. G. Jędrak, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. II (Komentarz do art. 479³³ Kodeksu postępowania cywilnego)*, WKP 2010.

⁴ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006 r. III SZP 3/06 została wydana na gruncie poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji (Dz. U. Nr 122, poz. 1319 ze zm.). Art. 23a tej ustawy znajduje jednak odzwierciedlenie w art. 24 ust. 2 pkt 1 obecnie obowiązującej ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.).

wytaczania powództw przeciwko temu samemu przedsiębiorcy. W dalszej części uzasadnienia uchwały Sąd Najwyższy zauważył, iż możliwość uznania zachowania przedsiębiorcy polegającego na stosowaniu postanowień wzorców umownych, które nie mając identycznego brzmienia jak postanowienia wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, w sposób istotny zwiększa skuteczność obu instytucji (tj. niedozwolonych postanowień umownych oraz praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów), zniechęcając przedsiębiorców do obchodzenia wpisów dokonanych w rejestrze niedozwolonych postanowień. Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 2 grudnia 2005 r. sygn. akt VI ACa 760/05 stwierdził również, iż prowadzenie przez Prezesa Urzędu jawnego rejestru klauzul abuzywnych, którego wzór określa Rada Ministrów, musi mieć ponadto głębszy sens, wykraczający poza działalność podmiotu, przeciwko któremu toczyło się postępowanie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. W przeciwnym razie, jak zauważył Sąd, wystarczające byłoby kontrolowanie wzorców umów stosowanych przez strony przegrywające tego typu spory. Prowadzenie natomiast rejestru, w wypadku utraty bytu lub zaprzestania działalności przez podmiot, który stosował klauzulę abuzywną, byłoby zupełnie nieprzydatne. W zakresie uznania postanowień za tożsame wypowiedział się również SOKiK w wyroku z dnia 25 maja 2005 r. sygn. akt XVII AmA 46/04. Warto powtórzyć, iż zgodnie ze stanowiskiem SOKiK nie jest konieczna literalna zgodność porównywanych klauzul. W opinii SOKiK, głównym czynnikiem przesadzającym powinien być zamiar, cel, jakiemu ma służyć kwestionowana klauzula. Jeśli jest on zgodny z celem utworzenia klauzuli uznanej za niedozwoloną, można uznać, iż obie są tożsame.

Zgodnie z tym, co przedstawione zostało powyżej, uznanie, iż stosowane przez przedsiębiorcę postanowienie jest tożsame z postanowieniem wpisanym do rejestru niedozwolonych klauzul umownych, jest równoznaczne z tym, iż zakwestionowana klauzula, tak samo jak ta z rejestru, jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając zbiorowe interesy konsumentów. Kwestia ta nie wymaga zatem dodatkowego udowodnienia i uzasadniania. Ponadto Prezes UOKiK, badając kwestię tożsamości, analizuje budzące wątpliwości postanowienie w kontekście całego wzorca umownego. Należy zauważyć, iż w treści wzorców umownych stosowanych przez Bank Handlowy i badanych w toku niniejszego postępowania Prezes Urzędu nie zidentyfikował postanowień, które pozbawiałyby zakwestionowane i wskazane w sentencji niniejszej decyzji klauzule cechy abuzywności. Bank winien zdawać sobie sprawę z konieczności konstruowania wzorców umownych

z uwzględnieniem przepisów art. 385¹ i nast. kodeksu cywilnego, jak również z potrzeby dostosowywania wykorzystywanych przez siebie wzorców umownych w taki sposób, by nie były tożsame z wpisami zamieszczanymi w rejestrze. Podkreślenia wymaga, iż rejestr postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone jest jawny, powszechnie dostępny, publikowany na stronie www.uokik.gov.pl.

Bank zaprezentował stanowisko, zgodnie z którym tezy zawarte w prezentowanej powyżej uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006 r. sygn. akt III SZP 3/06 straciły na aktualności w świetle najnowszego orzecznictwa SN. Bank Handlowy na poparcie swojej argumentacji wskazał na uchwałę SN z dnia 7 października 2008 r. sygn. akt III CZP 80/08 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2010 r. sygn. akt III SK 44/10.

SN w powołanym wyroku z dnia 12 kwietnia 2010 r. (sygn. akt III SK 44/10) odwołał się z jednej strony do wyroku SN z dnia 20 czerwca 2006 r. sygn. akt III SK 7/06 (*Zakazane jest posługiwanie się w obrocie prawnym postanowieniami wzorców umów wpisanych do rejestru jako niedozwolone przez wszystkich i przeciwko wszystkim kontrahentom występującym w stosunkach prawnych określonego rodzaju*), powoływanej powyżej uchwały z dnia 13 lipca 2006 r. sygn. akt III SZP 3/06 (*Stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów*), uchwały z dnia 5 czerwca 2007 r. sygn. akt I CSK 117/07 (*Za niedozwoloną klauzulę umowną (...) może być uznana klauzula nie tylko identyczna, co do treści z klauzulą wpisaną do rejestru, ale także klauzula o treści zbliżonej, której stosowanie wywiera taki sam skutek, jak stosowanie klauzuli wpisanej do rejestru*), ale również wskazał na rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego, które zakwestionowały argumentację zaprezentowaną we wskazanych powyżej orzeczeniach. SN wskazał na uchwałę z dnia 7 października 2008 r. sygn. akt III CZP 80/08, na którą powoływał się Bank w toku postępowania oraz uchwałę z dnia 13 stycznia 2011 r. sygn. akt III CZP 119/10. W świetle powyższych uchwał, jak wskazał Sąd Najwyższy, wpis postanowienia do rejestru niedozwolonych postanowień umownych wywołuje jedynie taki skutek, że uniemożliwia wniesienie kolejnego powództwa o uznanie za niedozwolone postanowienia umownego o takiej samej treści, stosowanego w tym samym wzorcu umownym, przez tego samego przedsiębiorcę. W opinii Prezesa Urzędu warto w tym miejscu powołać się bezpośrednio na treść wyroku z dnia 12 kwietnia 2011 r. sygn. akt III SK 44/10,

w którym Sąd Najwyższy stwierdził: *Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy w obecnym składzie stwierdza, że zgodnie z sentencją uchwały Sądu Najwyższego z 13 lipca 2006 r., III SZP 3/06 stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ 2 k.p.c., może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów (...)* Uchwała ta [uchwała z dnia 7 października 2008 r. sygn. akt III CZP 80/08 – przyp. aut.], jak i późniejsza uchwała III CZP 119/10, zapadłe przy rozpoznawaniu spraw o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, nie wymagają zatem skorygowania sentencji uchwały w sprawie III SZP 3/06, lecz odpowiedniego ukierunkowania interpretacji jej uzasadnienia. W orzecnictwie Sądu Najwyższego nie zachodzi bowiem rozbieżność w zakresie wykładni art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy [ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów – przyp. aut.].

W glosie do wyroku SN z dnia 12 kwietnia 2011 r. sygn. akt III SK 44/10 M. Sieradzka zauważyła: *we wskazanym przepisie [art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów] jest mowa o postanowieniach wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone. Zatem w tym zakresie – jak słusznie zauważył SN – kwalifikowane będzie: 1. postanowienie o treści tożsamej ze wzorcem niedozwolonym (wpisanym do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone), 2. stosowanie zakazanego postanowienia przez innego przedsiębiorcę, 3. stosowanie postanowienia o treści tożsamej ze wzorcem niedozwolonym (wpisanym do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone) w zmienionym wzorcu. Ustawodawca bowiem nie ograniczył stosowania art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów do postanowień konkretnego wzorca, zatem chodzi o stosowanie postanowień, które zostały wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych skutkiem wyroku uznającego je za niedozwolone. Wobec powyższego wykazanie tożsamości stosowanych przez Bank Handlowy postanowień z postanowieniem wpisanym do rejestru wskutek prawomocnych wyroków SOKiK o uznaniu ich za niedozwolone w sprawie przeciwko innym niż Bank podmiotom pozwala na uznanie, iż Bank stosuje praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.*

Bank Handlowy zwrócił również uwagę na zagadnienie konstytucyjności przepisów normujących rejestr i ich zgodność z art. 87 Konstytucji RP, który wprowadza zamknięty

katalog źródeł prawa powszechnie obowiązującego. Należy podkreślić, iż zakaz stosowania przez przedsiębiorców postanowień wpisanych do rejestru nie ma związku z art. 87 Konstytucji RP, ale wynika z wyżej opisanej rozszerzonej prawomocności materialnej wyroku, o której mowa w art. 365 § 1 k.p.c. W tym miejscu należy również odnieść się do stanowiska Banku, zgodnie z którym przyjęcie rozwiązania polegającego na przypisaniu postanowieniom wpisanych do rejestru funkcji podobnej do funkcji przepisów prawa, powinno pociągać za sobą konieczność zapewnienia przedsiębiorcom praw analogicznych do tych, przyznanych w procesie legislacyjnym. Zwrócić należy uwagę, iż problematykę postępowania w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone reguluje dział IVb k.p.c. Przepisy tego działu opisują procedurę uznania postanowienia za niedozwolone, w której ustawodawca nie przewidział możliwości wypowiedzania się podmiotów trzecich niebędących stroną postępowania. Zwrócić należy uwagę na treść art. 479⁴⁴ k.p.c., zgodnie z którym sąd zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Ponadto w myśl art. 479⁴⁵ § 2 i §3 Prezes UOKiK prowadzi jawny rejestr postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Przedsiębiorcy nieuczestniczący w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone mają zatem możliwość bieżącego monitoringu najnowszych wpisów do rejestru, nie tylko w samym rejestrze zamieszczonym na stronie internetowej Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, ale również w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

Prezes Urzędu ustalił, że Bank w dniu 13 sierpnia 2012 r. wprowadził do wzorca umownego zatytułowanego: *Umowa Linii Kredytowej Citibank* nowe postanowienie regulujące kwestię zmiany oprocentowania:

1. *Oprocentowanie Linii Kredytowej Citibank ustalane jest według zmiennej stopy procentowej. Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania kredytu udzielonego na podstawie Umowy, określonego w Tabeli Oprocentowania, w ciągu 3 miesięcy od zmiany co najmniej jednego z niżej wymienionych wskaźników i na następujących zasadach:*

a) *w przypadku podwyższenia poziomu którejkolwiek ze stóp: stopy referencyjnej, stopy lombardowej lub stopy depozytowej ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, publikowanej przez Narodowy Bank Polski, o przynajmniej 0,1 punktu procentowego, Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,*

- b) w przypadku wystąpienia inflacji (wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych) w danym miesiącu kalendarzowym roku na poziomie co najmniej 2%, liczonej rok do roku, publikowanej przez Główny Urząd Statystyczny, Bank jest uprawniony do podwyższenia wysokości oprocentowania na Linii Kredytowej w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,
- c) w przypadku wzrostu któregośkolwiek ze wskaźników: oprocentowania jednomiesięcznych pożyczek na polskim rynku międzybankowym (WIBOR jednomiesięczny) lub oprocentowania jednomiesięcznych depozytów na polskim rynku międzybankowym (WIBID jednomiesięczny) publikowanych w serwisie informacyjnym Reuters, ustalonych jako średnia z pełnego miesiąca kalendarzowego, o przynajmniej 0,1 punktu procentowego, Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania na Linii Kredytowej w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,

przy czym, w przypadku wystąpienia zmiany więcej niż jednego wskaźnika, Bank poinformuje, który z powyższych wskaźników stanowi podstawę podwyższenia oprocentowania.

2. Maksymalne Oprocentowanie Linii Kredytowej nie może być wyższe niż dopuszczalne przepisami prawa.
3. Bank jest uprawniony do obniżenia oprocentowania kredytu udzielonego na podstawie Umowy, określonego w Tabeli Oprocentowania. (pkt 9 – 11 Postanowień końcowych Umowy Linii Kredytowej Citibank).

Prezes Urzędu ustalił również, iż Bank Handlowy z dniem 13 sierpnia 2012 r. wprowadził zmianę we wzorcu umownym zatytułowanym *Umowa Pożyczki Gotówkowej* poprzez wpisanie nowego postanowienia o treści:

1. Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania, określonego w Umowie Pożyczki Gotówkowej, w ciągu 6 miesięcy od zmiany co najmniej jednego z niżej wymienionych wskaźników i na następujących zasadach:
 - (a) w przypadku podwyższenia poziomu którejkolwiek ze stóp: stopy referencyjnej, stopy lombardowej lub stopy depozytowej ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, publikowanej przez Narodowy Bank Polski, o przynajmniej 0,1 punktu procentowego, Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,

(b) w przypadku wystąpienia inflacji (wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych) w danym miesiącu kalendarzowym roku na poziomie co najmniej 2%, liczonej rok do roku, publikowanej przez Główny Urząd Statystyczny, Bank jest uprawniony do podwyższenia wysokości oprocentowania Pożyczki Gotówkowej w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,

(c) w przypadku wzrostu któregokolwiek ze wskaźników: oprocentowania jednomiesięcznych pożyczek na polskim rynku międzybankowym (WIBOR jednomiesięczny) lub oprocentowania jednomiesięcznych depozytów na polskim rynku międzybankowym (WIBID jednomiesięczny) publikowanych w serwisie informacyjnym Reuters, ustalonych jako średnia z pełnego miesiąca kalendarzowego, o przynajmniej 0,1 punktu procentowego, Bank jest uprawniony do podwyższenia oprocentowania Pożyczki Gotówkowej w przedziale od 0,4 punktu procentowego do 4 punktów procentowych,

przy czym, w przypadku wystąpienia zmiany więcej niż jednego wskaźnika, Bank poinformuje, który z powyższych wskaźników stanowi podstawę podwyższenia oprocentowania.

- 2. Bank jest uprawniony do obniżenia oprocentowania kredytu udzielonego na podstawie Umowy, określonego w Tabeli Oprocentowania.*
- 3. Maksymalne Oprocentowanie Pożyczki Gotówkowej nie może być wyższe niż dopuszczalne przepisami prawa (§ 3 pkt 1 – 3 Umowy Pożyczki Gotówkowej).*

W opinii Banku zmienione postanowienia zostały dostosowane do orzecznictwa Sądu Najwyższego w sprawie klauzuli wpisanej do rejestru pod numerem 3016. Odmienne stanowisko w tym zakresie prezentuje Prezes Urzędu. Przyznać należy, iż wprowadzone przez Bank postanowienia w sposób bardziej precyzyjny określają problematykę zmiany stopy oprocentowania kredytu, jednak w opinii Prezesa UOKiK pozostają wciąż abuzywne i tożsame z postanowieniem wpisanym do rejestru pod numerem 3016. W tym miejscu zwrócić należy uwagę na dwie kwestie, które czynią zmienione przez Bank Handlowy postanowienia niedozwolonymi. Po pierwsze wzrost któregoś ze wskaźników wskazanych w obu klauzulach może skutkować nieproporcjonalnym podwyższeniem stopy oprocentowania kredytu. Jak podnosił Prezes Urzędu powyżej, kwestię tę poruszył Sąd

Apelacyjny, wskazując, iż w postanowieniu wpisanym do rejestru brak jest ogranicznika zgodnie z którym oprocentowanie tylko w takim samym zakresie może ulec zmianie. Przyznać należy, iż Bank wprowadził pewne ograniczenia, jednak, co należy podkreślić, wzrost oprocentowania może być zdecydowanie wyższy niż wzrost określonego w postanowieniu parametru, np. wzrost stopy referencyjnej o 0,1 punktu procentowego może skutkować podwyższeniem przez Bank Handlowy stopy oprocentowania aż o 4%. Druga kwestia decydująca o abuzywności nowo wprowadzonych przez Bank postanowień związana jest ze stanowiskiem SN, zgodnie z którym abuzywność klauzuli wpisanej do rejestru pod numerem 3016 nie może budzić wątpliwości, skoro nie obliguje banku do obniżki stopy oprocentowania kredytu w wypadku zmiany czynnika bądź czynników na korzyść kredytobiorcy. Zwrócić należy uwagę, iż Bank Handlowy w obu nowych postanowieniach informuje, że *Bank jest uprawniony do obniżenia oprocentowania kredytu (...)*. Należy jednak podkreślić, iż Bank przyznaje sobie jedynie uprawnienie do obniżenia stopy oprocentowania – zatem to Bank Handlowy decyduje, czy taką zmianę na korzyść kredytobiorcy wprowadzi. Bank nie wskazał również żadnych warunków decydujących o obniżeniu stopy oprocentowania kredytu. Z treści tych postanowień nie wynika m.in., czy obniżenie oprocentowania miałyby zależeć od tych samych czynników co podwyższenie stopy oprocentowania, brak jest również informacji o proporcjonalności tych zmian. Wobec powyższego należy stwierdzić, iż zmienione przez Bank postanowienia nadal są tożsame z postanowieniem wpisanym do rejestru, a Bank Handlowy wbrew twierdzeniom podnoszonym w toku postępowania nie dostosował się do orzecznictwa sądów w zakresie klauzuli wpisanej do rejestru pod numerem 3016.

Bank w toku postępowania poinformował o wprowadzeniu nowego modelu oprocentowania dla kredytów konsumenckich. Od dnia 23 grudnia 2013 r. oprocentowanie Linii Kredytowej Citibank, jak wynika z nowo wprowadzonych wzorców umownych, oparte jest na stopie referencyjnej w postaci stopy lombardowej, a w przypadku pożyczki gotówkowej oprocentowanie produktu jest zmienne, oparte na stopie referencyjnej WIBOR. Przekazane wzorce umowne wprowadzone do obrotu konsumenckiego w dniu 23 grudnia 2013 r. nie zawierają w swojej treści postanowień tożsamych z klauzulą wpisaną do rejestru pod numerem 3016. Wobec powyższego Prezes Urzędu uznał, iż Bank z dniem 23 grudnia 2013 r. zaniechał stosowania sformułowanej w pkt. I.1. sentencji niniejszej decyzji praktyki. Podkreślić należy, iż nowe rozwiązanie wprowadzone przez Bank Handlowy dotyczące oprocentowania dla kredytów konsumenckich podlega ocenie Prezesa Urzędu jedynie

w zakresie niniejszego zarzutu, tj. tożsamości z ww. postanowieniem wpisanym do rejestru niedozwolonych klauzul umownych.

Ad I.2.

Prezes UOKiK w pkt. I.2. sentencji niniejszej decyzji stwierdził stosowanie przez Bank Handlowy praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na naruszeniu art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Prezes Urzędu ustalił, że Bank Handlowy w § 5 pkt 3 wzorca umownego zatytułowanego: *Umowa pożyczki gotówkowej* wykorzystywał postanowienie o treści:

Upoważniam Bank do zażądania od mojego pracodawcy wypłaty odpowiedniej części mojego wynagrodzenia za pracę zgodnie z treścią art. 91 Kodeksu Pracy w kwocie równej należnym i wymaganym kolejnym miesięcznym ratom Pożyczki na podstawie niniejszej Umowy. Upoważnienie jest skuteczne również po rozwiązaniu Umowy wskutek wypowiedzenia i dotyczy wówczas całej wierzytelności Banku wynikającej z Umowy. Niniejszym zrzekam się prawa do odwołania niniejszego pełnomocnictwa aż do momentu całkowitej spłaty kwoty Pożyczki wraz z należnymi odsetkami i opłatami. Oświadczam, że w przypadku zmiany miejsca zatrudnienia zobowiązuję się w ciągu 7 dni pisemnie zawiadomić Bank o tym fakcie. Powyższa dyspozycja jest skuteczna dla każdego nowego pracodawcy i nie wygasa aż do momentu całkowitej spłaty Pożyczki wraz z należnymi odsetkami i opłatami.

W ocenie Prezesa Urzędu postanowienie to narusza art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, zgodnie z którym przedsiębiorca wykonuje działalność gospodarczą na zasadach uczciwej konkurencji i poszanowania dobrych obyczajów oraz słusznym interesów konsumentów. W opinii Prezesa Urzędu zamieszczenie w treści wzorca umowy upoważnienia dla Banku do żądania wypłaty części wynagrodzenia od pracodawcy pożyczkobiorcy stanowi działanie sprzeczne z dobrymi obyczajami. Udzielenie upoważnienia w zakresie wskazanym w postanowieniu jest z punktu widzenia Banku instrumentem umożliwiającym uproszczone dochodzenie od konsumenta należnych roszczeń. Jednak składając takie oświadczenie konsument powinien być świadomy związanych z nim daleko idących konsekwencji. Kiedy postanowienia takie są zamieszczone we wzorcu umownym i nie są wyodrębnione graficznie od pozostałych postanowień, mogą być łatwo przez konsumenta przeoczone. Dlatego, zdaniem Prezesa Urzędu, tego rodzaju oświadczenia Bank Handlowy powinien formułować poza wzorcem umownym i uzyskać na nie wyraźną zgodę

konsumenta. Odmienna praktyka jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i stanowi naruszenie art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Bank Handlowy w toku postępowania podnosił, iż przepisy Kodeksu pracy, określając zasady dokonywania potrąceń z wynagrodzenia pracownika za jego zgodą wyrażoną na piśmie, wskazują w ten sposób formę tej czynności prawnej. Jak wskazał Bank zgoda pracownika na potrącenie powinna być wyrażona na piśmie, a nie istnieje jednocześnie przepis szczególny w prawie pracy, który nakładałby obowiązek wyodrębnienia ww. oświadczenia z treści wzorca umownego. Prezes Urzędu zgadza się z Bankiem Handlowym co do tego, że brak jest przepisów (nie tylko w Kodeksie pracy), które wprost nakazywałyby, aby upoważnienie dla Banku do żądania wypłaty części wynagrodzenia od pracodawcy pożyczkobiorcy zostało udzielone w osobnym dokumencie, innym niż umowa pożyczki. Jednakże, w opinii Prezesa UOKiK, Bank powinien formułować przedmiotowe upoważnienie w taki właśnie sposób ze względu na dobre obyczaje, do których odwołuje się art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Podkreślić należy, iż Prezes Urzędu praktyki sformułowanej w pkt. I.2. sentencji niniejszej decyzji nie rozstrzyga w oparciu o przepisy Kodeksu pracy, a zatem podnoszona przez Bank Handlowy argumentacja w tym zakresie dodatkowo pozostaje bezzasadna.

Pojęcie dobrych obyczajów jest klauzulą generalną, niezawierającą swej definicji normatywnej. Jak wskazuje doktryna i orzecznictwo, klauzule generalne to przepisy prawne, w których nie są dokładnie sprecyzowane wszystkie elementy składające się na hipotezę czy dyspozycję normy prawnej, a ocena konkretnego stanu faktycznego zostaje przerzucona na organ stosujący prawo⁵. Istotą i funkcją klauzul generalnych w prawie cywilnym jest możliwość uwzględnienia w ocenie różnego rodzaju okoliczności faktycznych, które nie mogą – w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego – być według jakiegoś schematu mającego walor bezwzględny oceniane raz na zawsze i w sposób jednakowy⁶. Pojęcie dobrych obyczajów nie jest w prawie zdefiniowane, ale podobnie jak zasady współżycia społecznego jest przedmiotem wielu orzeczeń sądowych oraz opracowań doktryny⁷. Wskazuje się w nich, że dobre obyczaje to uczciwe zasady postępowania i ustalone zwyczaje w ujęciu etyczno-moralnym, a na ich treść składają się elementy etyczne i socjologiczne

⁵ A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, wyd. VIII, Warszawa 1986, str. 83.

⁶ Orzeczenie SN z 29 marca 1979 r., III CRN 59/79, niepubl.

⁷ Np. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 13 listopada 1991 r., I ACr 411/91, *Wokanda* 1992/4; J. Szawja [w:] *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji – Komentarz*, Warszawa 2000, str. 122-133; R. Stefanicki, *Dobre obyczaje w prawie polskim, Przegląd Prawa Handlowego*, 2002/5.

kształtowane przez oceny moralne i społeczne stanowiące uzupełnienie porządku prawnego. Przy takim założeniu sprzeczne z dobrymi obyczajami są m.in. działania wykorzystujące niewiedzę, brak doświadczenia konsumenta, naruszenie równorzędności stron umowy, działania zmierzające do dezinformacji i wywołania błędnego przekonania konsumenta. Chodzi więc o działania potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające *in minus* od standardów postępowania.

Aby umożliwić konsumentowi wyrażenie wyraźnej i świadomej zgody na udzielenie przedmiotowego upoważnienia, niezbędne jest jego wyodrębnienie z treści umowy pożyczki tak, aby konsument go nie przeoczył. Należy bowiem zauważyć, że konsument, podpisując dokument zatytułowany jako *Umowa pożyczki gotówkowej*, spodziewa się, że wśród jej postanowień znajdują się jedynie takie klauzule, które są bezpośrednio związane z udzieleniem pożyczki. Jego słuszne oczekiwania w tym zakresie mogą odpowiadać w szczególności treści art. 69 Prawa bankowego oraz art. 30 ustawy o kredycie konsumenckim. Nie obejmują one natomiast udzielenia Bankowi upoważnienia do żądania wypłaty części wynagrodzenia od pracodawcy pożyczkobiorcy.

W świetle przedstawionych powyżej okoliczności argumentacja Banku Handlowego, iż oświadczenie konsumenta o udzieleniu Bankowi upoważnienia do żądania wypłaty części wynagrodzenia od pracodawcy pożyczkobiorcy jest tylko jednym z wielu oświadczeń woli, które w sumie składają się na umowę pożyczki, i w związku z tym jego zamieszczenie w treści wzorca nie jest sprzeczne z prawem ani z dobrymi obyczajami, nie mogła zostać uwzględniona. Prezes UOKiK nie podziela stanowiska Banku, iż zamieszczenie we wzorcu umowy pożyczki postanowień objętych analizowanym w tej części niniejszej decyzji nie narusza dobrych obyczajów. Należy zaznaczyć, że ww. upoważnienie, jako zabezpieczenie spłaty pożyczki i narzędzie windykacyjne, jest co prawda funkcjonalnie związane z samą umową pożyczki, nie jest jednak jej elementem konstrukcyjnym. Zatem Prezes Urzędu ocenia umieszczenie ww. upoważnienia wśród postanowień umowy jako sprzeczne z dobrymi obyczajami.

Nie ma przy tym znaczenia okoliczność, na którą powołuje się Bank, iż kwestionowane przez Prezesa UOKiK postanowienie zostało zawarte w punkcie wzorca umowy zatytułowanym: *Oświadczenia pożyczkobiorcy/pożyczkobiorców*, a bezpośrednio pod tym punktem wzorca konsument składa swój podpis. Należy zauważyć, że konsument, nawet po uważnym przeczytaniu całej umowy, godząc się na jej treść, nie zawsze jest w stanie prawidłowo ją ocenić. W przeciwieństwie do przedsiębiorcy z reguły nie ma wystarczającej

do tego wiedzy i doświadczenia. Profesjonalista, zamieszczając w umowie określone klauzule umowne, z łatwością może wykorzystać wynikającą z tej dysproporcji przewagę ze szkodą dla konsumenta. Z tego względu umiejscowienie wskazanego w pkt. I.2. sentencji niniejszej decyzji upoważnienia w określonym miejscu wzorca umowy pożyczki pozostaje bez znaczenia dla oceny naruszenia dobrych obyczajów. Dla tej oceny istotny jest jedynie fakt, iż ww. upoważnienie znajduje się w treści samego wzorca umownego zatytułowanego: *Umowa pożyczki gotówkowej*, bez względu na dokładne jego umiejscowienie w ww. wzorcu.

Dodatkowo, Prezes Urzędu pragnie wskazać, że zawarte we wzorcu umowy pożyczki upoważnienie rodzi dla konsumenta daleko idące (niekorzystne) konsekwencje. Bank może zażądać od obecnego i każdego następnego pracodawcy konsumenta wpłaty części wynagrodzenia równej należnym i wymaganym kolejnym ratom pożyczki. W takiej sytuacji konsument otrzymuje wynagrodzenie pomniejszone przed wypłatą o należności Banku Handlowego wynikające z zawartej umowy pożyczki. Konsument pozbawiony jest zatem możliwości samodzielnego zarządzania swoim wynagrodzeniem, co niewątpliwie wpływa na jego sytuację finansową. Konsument nie może samodzielnie decydować, w jakiej kolejności i w jakiej wysokości zaspokoi swoich wierzycieli. W przypadku rozwiązania z pracodawcą umowy w formie wypowiedzenia, co należy podkreślić, upoważnienie dotyczy całej wierzytelności Banku Handlowego wynikającej z umowy pożyczki. Dodatkowo konsument, zgodnie z treścią upoważnienia, zrzeka się odwołania pełnomocnictwa aż do momentu całkowitej spłaty kwoty pożyczki wraz z należnymi odsetkami i opłatami. Zatem udzielenie Bankowi upoważnienia w treści sformułowanej przez Bank Handlowy we wzorcu umownym zatytułowanym: *Umowa Pożyczki Gotówkowej* niesie za sobą dla konsumenta daleko idące konsekwencje. Dla Banku jest to narzędzie umożliwiające uproszczone dochodzenia roszczeń, jednak dla konsumenta jest to instrument, który w wyraźny sposób ingeruje w sferę jego finansów.

Powyższe okoliczności stanowią kolejny argument, który przemawia za wyodrębnieniem przedmiotowego upoważnienia z treści umowy pożyczki. Prezes Urzędu zauważa, że w przedmiotowej sprawie mocodawcą jest konsument, a więc słabsza strona obrotu, a upoważnionym przedsiębiorca – profesjonalista. W związku z tym, konieczne jest zwrócenie szczególnej uwagi konsumenta na niekorzystne z jego punktu widzenia, niestandardowe postanowienia upoważnienia – tak, aby mógł w pełni świadomie wyrazić na nie zgodę. Zgoda ta, w ocenie Prezesa Urzędu, nie może być domniemana lub dorozumiana. Zdaniem Prezesa UOKiK możliwe jest porównanie analizowanej w tym miejscu kwestii

upoważnienia do powoływanej przez Bank Handlowy w toku postępowania zgody na przetwarzanie danych osobowych. Zwrócić należy uwagę, iż wobec zgody na przetwarzanie danych osobowych podobny wymóg, zgodnie z którym zgoda ta nie może być domniemana lub dorozumiana, formułuje wskazywany przez Bank w toku postępowania art. 7 pkt 5 ustawy o ochronie danych osobowych. W odniesieniu do upoważnienia, w obrocie z konsumentami, wymóg ten wynika natomiast z dobrych obyczajów.

Na marginesie należy zauważyć, iż o pojęciu przeciętnego konsumenta, na które powołuje się Bank Handlowy w toku postępowania, mowa jest na gruncie ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. Nr 171, poz. 1206). Wskazania wymaga, iż Prezes Urzędu nie rozstrzyga zarzutu sformułowanego w pkt. I.2. sentencji niniejszej decyzji w oparciu o przepisy ww. ustawy.

Mając na uwadze opisane wyżej okoliczności, należy stwierdzić, że Bank działał w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Prezes Urzędu ustalił w toku postępowania, iż zakwestionowane postanowienie zostało usunięte ze wzorca umowy zatytułowanego: *Umowa pożyczki gotówkowej* z dniem 22 lutego 2013 r. Bank Handlowy wskazał również w toku postępowania, iż od dnia 1 stycznia 2013 r. Bank nie korzysta z rozwiązania, którego przedmiotem był zarzut dotyczący udzielanego przez konsumenta upoważnienia do żądania przez Bank od pracodawcy klienta wypłaty części wynagrodzenia na pokrycie zadłużenia z tytułu umowy pożyczki gotówkowej. Wobec powyższego Prezes Urzędu uznał, iż Bank z dniem 22 lutego 2013 r. zaniechał stosowania sformułowanej w pkt. I.2. sentencji niniejszej decyzji praktyki. W opinii Prezesa Urzędu dopiero usunięcie ww. upoważnienia z treści wzorca umownego pożyczki dały podstawę dla stwierdzenia zaniechania.

Ad I.3.

W pkt. I.3. sentencji niniejszej decyzji Prezes UOKiK stwierdził naruszenie przez Bank Handlowy art. 53 ust. 5 w zw. z art. 53 ust. 4 ustawy o kredycie konsumenckim.

Zgodnie z treścią art. 53 ust. 5 ustawy o kredycie konsumenckim dla zachowania terminu do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki, o którym mowa w ust. 4, wystarczające jest wysłanie oświadczenia przed jego upływem. W myśl ust. 4 wskazanego przepisu termin do odstąpienia od umowy jest zachowany, jeżeli konsument przed jego

upływem złoży pod wskazany przez kredytodawcę lub pośrednika kredytowego adres oświadczenie o odstąpieniu od umowy.

Prezes UOKiK ustalił, iż Bank we wzorcu umownym zatytułowanym *Umowa Linii Kredytowej Citibank* stosował postanowienie o treści: *W terminie 14 dni od zawarcia Umowy Kredytobiorcy/om przysługuje prawo odstąpienia od niniejszej Umowy. Odstąpienie od Umowy będzie skuteczne o ile kredytobiorca dostarczy Bankowi pocztą, w Oddziale Banku lub poprzez CitiPhone w terminie 14 dni od daty zawarcia Umowy oświadczenia o odstąpieniu od Umowy, zgodnie ze wzorem stanowiącym załącznik nr 2 do Umowy.*

Zgodnie z treścią tego postanowienia, możliwa jest sytuacja, w której Bank Handlowy nie uzna oświadczenia o odstąpieniu, które otrzyma po upływie 14 dni od zawarcia umowy, nawet jeśli konsument wysłał je przed tym terminem. Przyjęcie, że w ciągu 14-dniowego terminu konsument powinien zdążyć nie tylko z przemyśleniem decyzji o odstąpieniu od umowy kredytu, ale także z przygotowaniem, wysłaniem i doręczeniem oświadczenia kredytodawcy, prowadzi do faktycznego skrócenia czasu, w którym konsument może odstąpić od umowy, o kilka dni, a także przenosi na konsumenta ryzyko opóźnienia w doręczeniu tego oświadczenia. Podkreślenia wymaga, iż przyznane konsumentowi przez ustawodawcę prawo do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki nie powinno być w żaden sposób ograniczane. Zawarcie umowy o kredyt konsumencki dotyczy sfery finansów konsumenta, w związku z czym wymaga szczególnej ochrony, której wyrazem jest ustawa o kredycie konsumenckim stanowiąca implementację dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz. U.UE L z dnia 22 maja 2008 r.). Zacytowane powyżej przepisy ustawy w sposób precyzyjny określają, jakich formalności i w jakim czasie konsument musi dopełnić, aby jego oświadczenie o odstąpieniu od umowy było skuteczne. Każde zaostrożenie w tym zakresie prowadzi, w ocenie Prezesa Urzędu, do naruszenia przepisów ustawy o kredycie konsumenckim. Konsument w czternastym dniu od dnia zawarcia umowy o kredyt konsumencki może, zgodnie z przepisami ww. ustawy, wysłać na adres Banku oświadczenie o odstąpieniu od umowy. W świetle postanowienia stosowanego przez Bank Handlowy takie oświadczenie może zostać uznane za nieskuteczne, co narusza powołane przepisy ustawy o kredycie konsumenckim.

Wobec powyższego Prezes Urzędu uznał, iż stosowanie przez Bank Handlowy we wzorcu umownym postanowienia pozostającego w sprzeczności z art. 53 ust. 5 w zw. z art. 53 ust. 4 ustawy o kredycie konsumenckim jest bezprawne.

W toku postępowania Prezes Urzędu ustalił, iż Bank z dniem 9 listopada 2012 r. usunął z treści wzorca umownego zatytułowanego *Umowa Linii Kredytowej Citibank* zakwestionowaną w niniejszym postępowaniu klauzulę i zastąpił ją postanowieniem o treści: *Klient może odstąpić od Umowy przez dostarczenie do Banku oświadczenia o odstąpieniu od Umowy Linii Kredytowej Citibank (wzór oświadczenia stanowi załącznik nr 2 do Umowy) pocztą (decyduje data nadania zgodnie z datą stempla pocztowego), w Oddziale Banku lub poprzez Citiphone w ciągu 14 dni od zawarcia Umowy.* W ocenie Prezesa UOKiK treść tego postanowienia jest zgodna z przepisami ustawy o kredycie konsumenckim, a tym samym należy stwierdzić, iż Bank Handlowy z dniem 9 listopada 2012 r. zaniechał stosowania zarzucanej mu w pkt. I.3. sentencji niniejszej decyzji praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Ad 3. Naruszenie zbiorowego interesu konsumentów

Dla stwierdzenia przez Prezesa Urzędu stosowania przez przedsiębiorcę praktyki określonej w art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów konieczne jest również wykazanie, iż w wyniku jej stosowania przez przedsiębiorcę naruszony lub zagrożony został zbiorowy interes konsumentów. Wskazać należy, iż ww. ustawa nie definiuje pojęcia *zbiorowy interes konsumentów*, a art. 24 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów wskazuje jedynie, iż nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. O tym, czy naruszony został interes zbiorowy, nie zawsze przesądza kryterium ilościowe, ponieważ niekiedy jeden ujawniony przypadek naruszenia prawa konsumenta może być przejawem często lub nawet powszechnie stosowanej praktyki naruszającej interes zbiorowy. Zbiorowy interes konsumentów oznacza interes dotyczący ogółu, a naruszenie tego interesu może mieć miejsce, gdy skutkami działań sprzecznych z ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku – konsumentów.

W niniejszej sprawie bez wątplenia mamy do czynienia z naruszeniem praw licznej grupy konsumentów – wszystkich konsumentów będących lub mogących być klientami Banku Handlowego. Należy przy tym wskazać, że zdaniem Sądu Najwyższego wystarczające powinno być ustalenie, że zachowanie przedsiębiorcy nie jest podejmowane w stosunku do zindywidualizowanych konsumentów, lecz względem członków danej grupy (określonego kręgu podmiotów), wyodrębnionych spośród ogółu konsumentów, za pomocą wspólnego dla nich kryterium. Praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest bowiem takie zachowanie przedsiębiorcy, które podejmowane jest w warunkach wskazujących na

powtarzalność zachowania w stosunku do indywidualnych konsumentów wchodzących w skład grupy, do której adresowane są zachowania przedsiębiorcy, w taki sposób, że potencjalnie ofiarą takiego zachowania może być każdy konsument będący klientem lub potencjalnym klientem przedsiębiorcy [vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2008 r.; sygn. akt III SK 27/07].

Zgodnie art. 26 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu – jeżeli stwierdzi naruszenie zakazu określonego w art. 24 ustawy – wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, nakazującą zaniechanie jej stosowania. Z kolei w świetle art. 27 ust. 1 i 2 ww. ustawy, nie wydaje się decyzji, o której mowa w art. 26, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki. W takim przypadku Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdza zaniechanie jej stosowania. Zgodnie z art. 27 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, ciężar udowodnienia zaprzestania stosowania praktyki spoczywa na przedsiębiorcy.

Mając na uwadze, że zostały spełnione wszystkie przesłanki pozwalające uznać zachowanie przedsiębiorcy za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów, jak również fakt zaprzestania ich stosowania, **orzeczono jak w punkcie I sentencji decyzji.**

Ad II sentencji decyzji

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu może w drodze decyzji nałożyć na przedsiębiorcę, który dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, w rozumieniu art. 24 ustawy, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary.

Z powołanego wyżej przepisu wynika, że kara pieniężna ma charakter fakultatywny. Zatem o tym, czy w konkretnej sprawie w odniesieniu do wskazanego przedsiębiorcy zasadne jest nałożenie kary pieniężnej, decyduje Prezes UOKiK w ramach uznania administracyjnego. Zwrócić należy uwagę, iż przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie określają jakichkolwiek przesłanek, od których uzależnione byłoby podjęcie decyzji o nałożeniu kary. Ustawodawca wskazał jedynie w art. 111 ww. ustawy te okoliczności, które Prezes Urzędu winien uwzględnić decydując o wymiarze kary pieniężnej, wymieniając

w szczególności okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy. Podkreślić należy, iż sankcja w postaci nałożenia kary może być na przedsiębiorcę nałożona, jeżeli ten, choćby nieumyślnie, dopuścił się naruszenia.

Zdaniem Prezesa UOKiK, opisane w niniejszej decyzji działania podejmowane przez Bank Handlowy w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej – profesjonalnego uczestnika obrotu rynkowego, od którego oczekiwać należy dochowania należytej staranności – powinny były uwzględniać możliwość naruszenia zbiorowego interesu konsumentów. Należy wskazać, że w zgromadzonym materiale dowodowym nie ma jednak jednoznacznych dowodów wyrażnej intencji Banku naruszenia tych interesów. Zebrane wyjaśnienia i informacje mogą wskazywać na co najmniej nieumyślne działanie Banku Handlowego.

Biorąc pod uwagę okoliczności sprawy, przede wszystkim charakter naruszeń, które przypisano Bankowi, Prezes Urzędu uznał nałożenie kary pieniężnej za uzasadnione.

Zdaniem Prezesa UOKiK opisane w niniejszej decyzji działania podejmowane przez Bank Handlowy w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej powinny były uwzględniać możliwość naruszenia zbiorowego interesu konsumentów. Pamiętać jednak należy, że na profesjonalnych uczestnikach obrotu rynkowego spoczywa obowiązek dochowania należytej staranności przy ocenie zgodności ich działań z obowiązującymi przepisami prawa. Okolicznością przemawiającą za zastosowaniem kary pieniężnej jest fakt, iż Bank Handlowy jako przedsiębiorca z wieloletnim doświadczeniem powinien mieć świadomość, że stosowanie postanowień wpisanych do rejestru niedozwolonych klauzul umownych, jak również naruszenie przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, jest bezprawne. Bank winien zatem zdawać sobie sprawę z konieczności konstruowania wzorców umownych z uwzględnieniem przepisów art. 385¹ i nast. kodeksu cywilnego, jak również z potrzeby dostosowywania wykorzystywanych przez siebie wzorców umownych w taki sposób, by nie były tożsame z wpisami zamieszczanymi w rejestrze. Zauważyć przy tym należy, że rejestr postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone jest jawny, powszechnie dostępny, publikowany na stronie www.uokik.gov.pl. Abuzywność postanowień wpisanych do tego rejestru jest jednoznaczna, a zakaz stosowania w obrocie postanowień w nim zamieszczonych nie powinien budzić jakichkolwiek wątpliwości. Bank konstruując wzorce umowne, które następnie są przedkładane konsumentom do podpisu powinien ponadto uwzględniać inne przepisy prawa, w tym przepisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Bank Handlowy określając warunki umowne stosowane w obrocie

konsumenckim, nie może godzić w interesy swoich kontrahentów, a zatem nie może wprowadzać regulacji niezgodnych z przepisami powszechnie obowiązującymi.

Przychód osiągnięty przez Bank w roku poprzedzającym wydanie niniejszej decyzji w kwocie [...] zł ustalono na podstawie złożonego przez Bank Handlowy oświadczenia opartego o rachunek zysków i strat. Maksymalna wysokość kary mogła zatem wynieść [...] zł.

Oszacowanie wysokości kary przebiegało dwuetapowo. Ustalając wymiar kary pieniężnej, Prezes Urzędu w pierwszej kolejności dokonał bowiem oceny wagi stwierdzonych naruszeń i na tej podstawie ustalił kwotę bazową, stanowiącą podstawę do dalszych ustaleń wysokości kary, a następnie – w oparciu o zaistniałe w sprawie okoliczności mające wpływ na wysokość kary – dokonał gradacji ustalonej kwoty bazowej.

II.1.

W punkcie I.1. sentencji niniejszej decyzji Prezes Urzędu stwierdził stosowanie przez Bank Handlowy praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, co daje podstawę do nałożenia na Bank kary pieniężnej określonej w art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Podczas ustalania wagi naruszenia stwierdzonego w pkt. I.1. sentencji niniejszej decyzji Prezes Urzędu wziął pod uwagę, iż postanowienia stosowane przez Bank miały w zamiarze niedoinformowanie konsumenta w zakresie wprowadzanych zmian w wysokości stopy oprocentowania kredytu.

Prezes Urzędu przyjął że przypisana Bankowi praktyka jest stosowana długotrwale od dnia 13 sierpnia 2012 r. tj. od daty wprowadzenia nowych postanowień wzorców umownych w zakresie dotyczącym zmian oprocentowania do dnia 22 grudnia 2013 r. Wyżej wymienione zmiany były wynikiem działań Banku mających na celu dostosowanie się do przepisów w związku z wpisem w dniu 11 kwietnia 2012 r. do rejestru klauzuli pod numerem 3016. Prezes Urzędu bierze bowiem pod uwagę to, że przedsiębiorca powinien mieć czas na zaktualizowanie stosowanych wzorców umownych w kontekście pojawiających się w rejestrze wpisów. Prezes Urzędu uwzględnił wobec tego tę okoliczność dokonując oceny wagi naruszenia.

Podsumowanie wagi stwierdzonego w pkt. I.1. sentencji niniejszej decyzji naruszenia pozwoliło Prezesowi Urzędu na uznanie, iż waga naruszenia wynikającego ze stosowania jednego postanowienia niedozwolonego kształtuje się na poziomie [...] przychodu osiągniętego przez Bank w 2012 r. Tym samym ustalona przez Prezesa Urzędu kwota bazowa stanowiąca równowartość [...] przychodu osiągniętego przez Bank Handlowy wynosi [...] zł.

Dokonując ustalenia ostatecznego wymiaru kary pieniężnej nałożonej na Bank za stwierdzone w pkt. I.1. sentencji niniejszej decyzji stosowanie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, dokonano również oceny zaistniałych w postępowaniu okoliczności mogących mieć wpływ na wymiar kary.

Za obniżeniem kary przemawia okoliczność, iż Bank Handlowy aktywnie współdziałał z Prezesem UOKiK w trakcie postępowania, przyczyniając się do jego sprawnego przeprowadzenia. Bank udzielał odpowiedzi na wezwania Prezesa Urzędu wykraczające poza ich zakres, a ponadto przekazywał samodzielnie w toku postępowania informacje mające znaczenie dla toczącego się postępowania bez wcześniej skierowanego przez Prezesa UOKiK wezwania. Uwzględnienie powyższej okoliczności pozwoliło na **obniżenie wyjściowego poziomu kwoty bazowej będącej podstawą wymierzenia kary o [...]%**.

Za okoliczność łagodzącą Prezes Urzędu uznał również fakt, iż Bank podjął początkowo czynności zmierzające do zaniechania stosowania zarzucanej mu praktyki, a ostatecznie wprowadził zmiany, które dały podstawę dla stwierdzenia pełnego zaniechania stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów. Bank Handlowy początkowo wprowadził zmiany w zakwestionowanych wzorcach umownych, które stanowiły próbę dostosowania się do orzecznictwa w sprawie klauzuli wpisanej do rejestru pod numerem 3016, a następnie przeprowadził prace mające na celu wprowadzenie nowych zasad w zakresie zmian oprocentowania produktów kredytowych zaniechując tym samym stosowania zarzucanej mu praktyki poprzez usunięcie z treści wzorców umownych postanowień tożsamyh z postanowieniem wpisanym do rejestru pod numerem 3016. Uwzględnienie powyższej okoliczności pozwoliło na **obniżenie wyjściowego poziomu kwoty bazowej będącej podstawą wymierzenia kary o [...]%**.

Prezes UOKiK, kalkulując karę, wziął także pod uwagę jako okoliczność obciążającą fakt znacznego zasięgu naruszenia, którego dopuścił się Bank Handlowy. Bank działa na terenie całego kraju, ze swoją ofertą może dotrzeć do bardzo dużej liczby konsumentów zamieszkujących cały obszar Polski. Praktyka orzeczona ujawnia się zatem na terenie całego

kraju, co przekłada się na możliwą znaczną liczbę poszkodowanych. Powyższa okoliczność uzasadnia **zwiększenie wysokości kary o [...]%**.

Uwzględnienie ww. okoliczności wpłynęło na obniżenie uprzednio ustalonej kary o [...]%. W świetle powyższego za naruszenie stwierdzone w pkt. I.1. sentencji niniejszej decyzji Prezes Urzędu nałożył na Bank **karę pieniężną w wysokości 1 665 180 zł (słownie: jeden milion sześćset sześćdziesiąt pięć tysięcy sto osiemdziesiąt złotych)**, co stanowi [...]% przychodu osiągniętego w 2012 r. i [...]% kary maksymalnej.

II.2.

W punkcie I.2. sentencji niniejszej decyzji Prezes Urzędu stwierdził stosowanie przez Bank Handlowy praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, co daje podstawę do nałożenia na Bank kary pieniężnej określonej w art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przy szacowaniu wagi tego naruszenia wzięto pod uwagę, iż praktyka, której stosowanie Prezes Urzędu stwierdził w pkt. I.2. sentencji niniejszej decyzji, polegała na naruszeniu na etapie zawierania kontraktu dyspozycji przepisu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Przypisana Bankowi praktyka stosowana była długotrwale co najmniej od dnia 5 kwietnia 2012 r. (data pisma przekazującego zakwestionowane wzorce umowne) do dnia 21 lutego 2013 r.

Podsumowanie wagi stwierdzonego w pkt. I.2. sentencji niniejszej decyzji naruszenia pozwoliło Prezesowi Urzędu na stwierdzenie, iż waga naruszenia wynikającego z naruszenia przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej kształtuje się na poziomie [...]% przychodu osiągniętego przez Bank w 2012 r. Tym samym ustalona przez Prezesa Urzędu kwota bazowa stanowiąca równowartość [...]% przychodu osiągniętego przez Bank Handlowy wynosi [...] zł.

Dokonując ustalenia ostatecznego wymiaru kary pieniężnej nałożonej na Bank za stwierdzone w punkcie I.2. sentencji niniejszej decyzji stosowanie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, dokonano również oceny zaistniałych w postępowaniu okoliczności mogących mieć wpływ na wymiar kary.

Za obniżeniem kary przemawia okoliczność, iż Bank Handlowy aktywnie współdziałał z Prezesem UOKiK w trakcie postępowania, przyczyniając się do jego sprawnego przeprowadzenia. Bank udzielał odpowiedzi na wezwania Prezesa Urzędu wykraczające poza ich zakres, a ponadto przekazywał samodzielnie w toku postępowania informacje mające znaczenie dla toczącego się postępowania bez wcześniej skierowanego przez Prezesa UOKiK wezwania. Uwzględnienie powyższej okoliczności pozwoliło na **obniżenie wyjściowego poziomu kwoty bazowej będącej podstawą wymierzenia kary o [...]%**.

Za taką okoliczność Prezes Urzędu uznał również fakt, iż Bank zaniechał stosowania zarzucanej mu praktyki, co pozwoliło na **obniżenie wyjściowego poziomu kwoty bazowej o [...]%**.

Prezes UOKiK, kalkulując karę, wziął także pod uwagę jako okoliczność obciążającą fakt znacznego zasięgu naruszenia, którego dopuścił się Bank Handlowy. Bank działa na terenie całego kraju, ze swoją ofertą może dotrzeć do bardzo dużej liczby konsumentów zamieszkujących cały obszar Polski. Praktyka orzeczona ujawniała się zatem na terenie całego kraju, co przekładało się na możliwą znaczną liczbę poszkodowanych. Powyższa okoliczność uzasadnia **zwiększenie wysokości kary o [...]%**.

Uwzględnienie ww. okoliczności wpłynęło na obniżenie uprzednio ustalonej kary o [...]%. W świetle powyższego za naruszenie stwierdzone w pkt I.2. sentencji niniejszej decyzji Prezes Urzędu nałożył na Bank **karę pieniężną w wysokości 1 189 415 zł (słownie: jeden milion sto osiemdziesiąt dziewięć tysięcy czterysta piętnaście złotych)**, co stanowi [...]% przychodu osiągniętego w 2012 r. i [...]% kary maksymalnej.

W świetle powyższych okoliczności, w opinii Prezesa UOKiK, uznać należy, że kary pieniężne nałożone na Bank Handlowy są adekwatne do okresu, stopnia oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Prezes Urzędu, nakładając niniejszą decyzją ww. kary pieniężne za naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, wziął pod uwagę, że kara ma: po pierwsze – charakter represyjny (nakładana jest za naruszenie ustawowych zakazów),

po drugie – prewencyjny (ma zapobiegać podobnym naruszeniom w przyszłości i zniechęcać do naruszania prawa), zaś zagrożenie nią, czyli potencjalna możliwość nałożenia kary przez Prezesa Urzędu – nadaje jej charakter dyscyplinujący (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004 r., sygn. akt: III SK 31/04).

Zdaniem Prezesa UOKiK tak wymierzone kary spełnią zarówno rolę represyjną jako sankcję i dolegliwość za naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jak i prewencyjną, zapobiegającą ponownemu ich naruszeniu.

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie II sentencji.

Wydanie decyzji częściowej

Zgodnie z art. 104 k.p.a., który w postępowaniu przed Prezesem UOKiK znajduje zastosowanie na mocy art. 83 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, organ administracji publicznej załatwia sprawę przez wydanie decyzji, chyba że przepisy kodeksu stanowią inaczej (§ 1); decyzje rozstrzygają sprawę co do jej istoty w całości lub w części albo w inny sposób kończą sprawę w danej instancji (§ 2).

K.p.a., przewidując we wskazanym powyżej przepisie możliwość wydania decyzji częściowej, nie określa przesłanek dopuszczalności wydania takiej decyzji. W związku z tym należy przyjąć, że organ może wydać decyzję częściową w przypadku, gdy *sprawa jest podzielna, można z niej wyodrębnić części nadające się do rozstrzygnięcia względnie samodzielnego*⁸. Zgodnie z zasadą prawdy materialnej decyzja częściowa może być zatem wydana wówczas, gdy część sprawy została dostatecznie wyjaśniona i jest tego rodzaju, że może być przedmiotem odrębnego rozstrzygnięcia⁹.

Mając na uwadze okoliczność, iż niniejsza decyzja rozstrzyga co do części postanowionych Bankowi Handlowemu zarzutów, pozostawiając do rozstrzygnięcia kwestię przedstawiania przez Bank konsumentowi informacji o całkowitej kwocie kredytu, konieczne stało się wydanie decyzji częściowej w trybie art. 104 § 2 k.p.a., obejmującej zarzuty określone w pkt. I, III, IV postanowienia o wszczęciu postępowania.

⁸ B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2003, s. 466.

⁹ M. Jaśkowska, A. Wróbel, *Komentarz bieżący do art. 104 k.p.a.* [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, LEX, 2009, wyd. III.

Pouczenie:

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury w Warszawie.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji, na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie nr:

NBP O/O Warszawa 51101010100078782231000000.

Dyrektor
Delegatury UOKIK w Warszawie
Dorota Grudzień-Barbachowska
/podpis/

Otrzymuje: